

g

Grænsen

Magasinet om mindretal,
sprog og kultur

Nr. 6
December 2024

Kongeparret i Sydslesvig

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Foto: Alexander Leicht Rygaard

06 Kong Frederik og dronning Mary har været på tiltrædelsesvisit i Tyskland. De var populære gæster overalt. Men da de kom til Slesvig-Holsten, blev de mødt med ægte kærlighed fra det danske mindretal.

Foto: Alexander Leicht Rygaard

16 Det er vigtigt for den danske generalkonsul i Flensborg, Annette Lind, at hendes virke som generalkonsul både kommer sydslesvigerne og Danmark til gode. "Jeg vil gerne gøre en forskel i forhold til, hvad vi byder sydslesvigerne, og at danskerne får noget ud af de penge, der bevilges", siger hun.

Foto: Lars Salomonsen

22 “I Tyskland bruges 24 procent mere på sundhed målt i per capita udgifter end i Danmark”, siger sundhedsøkonomen Jes Søgaard, som er professor Emeritus ved Syddansk Universitet. To gamle mænd med nye hofter fortæller om forskellen på at blive opereret i Danmark og i Tyskland.

Foto: Paul Struve Nielsen

40 I dag bor Christa Vægter få hundrede meter fra det første sted, hun kom til på Falster som sydslesvigsk feriebarndom. Hendes ferieforældre var brugsuddelerparret i Nørre Vedby. Hun endte med at komme i lære i Brugsen og vendte aldrig hjem for at bo på familiens gård i Harreslev igen.

- 04 Nyt fra grænselandet
- 05 Leder: Tak for et tumultarisk år
- 06 Kongeparret besøgte Tyskland
- 14 Sydslesviger var med på første parket
- 16 Sydslesvigerne er meget danske på deres egen måde
- 22 Tema Sundhed: Gamle mænd med nye hofter
- 30 Da et træ væltede i Frankrig, fik Ingrid afklaring
- 36 Det tyske valg kommer efter al sandsynlighed til februar
- 40 Min far sagde: Så kommer du aldrig hjem igen
- 44 Masser af gode bøger fra grænselandet
- 46 Mød autentiske fortællinger fra grænselandet
- 49 Nyt fra lokalforeningerne
- 52 Snefug i skumringstimen

Foto: Privat

Grænseforeningen får ny generalsekretær

Grænseforeningen har ansat Thomas Rathlev Henriksen som ny generalsekretær pr. 1. januar 2025. Thomas Rathlev Henriksen er 44 år, er uddannet lærer fra Aalborg Seminarium og Göteborgs Universitet samt cand.it i Digital Design og Kommunikation fra IT Universitetet. Han kommer fra en stilling som skole-, kultur- og uddannelseschef i Foreningerne Nordens Forbund, hvor han i en periode også har været konstitueret forbundssekretær. Her har han også varetaget rollen som programchef for undervisningsplatformen 'Norden i Skolen', der har modtaget international anerkendelse. Thomas Rathlev Henriksen har tidligere været leder for Nordisk Sprogkoordination ved Nordisk Ministerråd og har også varetaget en række tillidshverv i styregrupper, projekter og tænketanke med relation til det nordiske samarbejde.

Lettelse over ny sundhedsreform

Der var lettelse i grænselandet, da regeringen præsenterede sin ny sundhedsreform i november. Når den var ventet med særlig spænding, er det ikke på grund af noget med sundhed. Men i det udkast, der tidligere var offentliggjort, var der flyttet lidt rundt på kommunernes og regionernes opgaver. Og de grænseoverskridende samarbejde var flyttet fra regionerne til kommunerne.

Her har regeringen lyttet til kritikken fra grænselandet. Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) glæder sig således over den danske regerings beslutning om at bevare regionernes ansvar for det dansk-tyske grænseoverskridende samarbejde. Dermed sikres, at region Syddanmark og den fremtidige region Østdanmark (nu Hovedstaden og Sjælland) også fortsat varetager finansieringen og koordineringen af samarbejdet.

“Vi er yderst tilfredse med, at regeringen har lyttet til SSWs kritik og henvendelser. Det grænseoverskridende samarbejde, herunder Interreg-programmerne, er fundamentalt for både kulturel og økonomisk udvikling i regionen. At bevare regionernes ansvar betyder, at disse projekter kan fortsætte med at blomstre til fordel for begge sider af grænsen”, lyder det fra en tilfreds SSW-landsformand, Christian Dirschauer.

Rekordholder takker af

Lars Harms fejrede tilbage i slutningen af september en milepæl med SSW, da han overgik Karl Otto Meyers rekord for længst siddende medlem af Slesvig-Holstens landdag med 8948 dage som medlem. Der når så at løbe nogle flere dage på, inden han træder tilbage den 7. januar. Til januar skal det danske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), udnævne en ny formand for gruppen i den slesvig-holstenske landdag i Kiel. Som SSW-medlem af landdagen bliver han afløst af Michael Schunk. Lars Harm kom i landdagen i år 2000 - som den førte friser siden 1971.

Ny direktør i sundhedstjeneste

Nicolai G. Arvedsen starter i januar 2025 som ny direktør i Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig. Han efterfølger den nuværende direktør Tom Petersen, der går på pension i februar.

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Tak for et tumultarisk år

Af Mirco Reimer-Elster Formand for Grænseforeningen

Året er ved at gå på hæld, hvilket giver anledning til refleksion.

Det er ikke gået stille for sig i Grænseforeningen. Et formandsskifte, en opsagt direktør, nye medlemmer i bestyrelsen, et sløjft slogan, nedlæggelsen af Kultur mødeambassadørerne og ansættelsen af en ny generalsekretær. Det er alt sammen begivenheder, der indgår i Grænseforeningens årskavalkade, og som tegner et billede af et 2024, der har stået i opbruddets tegn.

Lad mig være ærlig: da bestyrelsen spurgte mig i begyndelsen af året, om jeg kunne være interesseret i at stille op som formandskandidat, havde jeg ikke forestillet mig, at årskavalkaden ville komme til at se sådan ud. Men jeg vil også understrege, at jeg foretrækker opbrud over sammenbrud – også selvom det måtte indbefatte en tumultarisk transition. Jeg anser 2024 for at være netop det: en overgangsfase i Grænseforeningens lange og stolte historie.

Hverken mere eller mindre.

Selvom jeg er historiker, så foretrækker jeg afgjort at se fremad fremfor bagud. Derfor vil jeg også gerne benytte lejligheden til at hilse Grænseforeningens kommende generalsekretær Thomas Rathlev Henriksen hjertelig velkommen. Thomas starter 1. januar 2025, og dermed kan vi være sikre på, at Grænseforeningen kommer godt fra start i det nye år.

Hvad kunne Grænseforeningens nytårsforsæt så være? Jeg er selv typen, der melder sig ind i fitnesscentret i begyndelsen af januar for derefter at melde sig ud igen til marts, når man endnu engang

har indset, at man systematisk vælger sofaen over løbebåndet.

På Grænseforeningens vegne er jeg meget optimistisk. Møderne i lokalforeningerne understreger, hvor livsbekræftende det er at være en del af en folkelig forankret forening: både for den enkelte, for lokalsamfundene, og så sandelig også for Grænseforeningen. Samtalerne med vores samarbejdspartnere har pointeret, hvor vigtig Grænseforeningens rolle er og forbliver. Både når det kommer til folkeoplysningen i Danmark, men også i forhold til at facilitere møder på tværs af grænsen. Bestyrelsesarbejdet er produktivt og konstruktivt – vel og mærke selvom formanden taler alt, alt for meget til møderne – og det fortjener mine kollegaer stor ros for. Det allerstørste skulderklap skylder vi dog vores fantastiske medarbejdere på sekretariatet, der i syv måneder ikke har haft en daglig leder på kontoret, og som ikke desto mindre har taget situationen i stiv arm. Tak er kun et fattigt ord.

Fremtiden ser med andre ord lys ud. Som min forgænger Peter Skov-Jakobsen formulerede det i sin skriftlige beretning for 2023: "Det seje træk fortsætter ufortrødent i 2024. Det er afhængigt af menneskers velvilje og enkeltpersoners engagement." Sådan har det været i 2023, sådan var det i 2024, og sådan vil det være i 2025 takket være vores mange seje ildsjæle. Jeg glæder mig til at forme fremtiden sammen med jer: for Sydslesvigs, grænselandets og dermed også Grænseforeningens ve og vel. God læselyst, glædelig jul og godt nytår – pas godt på jer selv og hinanden!

Kongeparret besøgte Tyskland

Det danske kongepar besøgte Sydslesvig og det danske mindretal i forbindelse med kongeparrets tiltrædelsesbesøg i Tyskland.

Kong Frederik og dronning Mary har været på tiltrædelsesvisit i Tyskland.

De var populære gæster overalt. Men da de kom til Slesvig-Holsten, blev de mødt med ægte kærlighed fra det danske mindretal.

Første stop på turen var en kort visit hos præsident Frank-Walter Steinmeier i embedsboligen på Bellevue-slottet for at underskrive gæsteprotokollen.

Kort før ankomsten får nogle repræsentanter for pressen lov at stå bag et tov lige indenfor

hovedindgangen til præsidentboligen. Døren står åben ud mod parken foran slottet. På et bord i indgangsrummet ligger gæsteprotokollen. Udenfor kommer soldaterne marcherende og tager opstilling.

Efter en tid kommer præsident Steinmeier ud fra sidegemakket og hilser, inden han går ud ad døren, som bliver lukket efter ham. En af hans folk retter på blæk og pen på bordet. På den anden side af de lukkede døre spiller militær-orkestret 'Kong Christian stod ved højen Mast' og 'Deutschland über alles'.

af Alexander Leicht Rygaard og Poul Struve Nielsen

Foto: Alexander Leicht Rygaard

Da dørene bliver åbnet igen, kommer præsident Steinmeier ind sammen med kongen og dronningen. Der bliver skrevet i gæsteprotokollen, og de forsvinder alle ind i et sidegemak, mens pressen skynder sig ud.

Besøg i Rigsdagsbygningen

Nu går turen videre til den tyske rigsdagsbygning, som er næste stop for kongeparret. Her tager formanden for Forbundsdagen, Bärbel Bas (SPD), imod sammen med blandt andet Stefan Seidler, som er medlem af Forbundsdagen for det danske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW).

Ved afslutningen af besøget i Rigsdagsbygningen stillede kongeparret op til tre korte spørgsmål, hvor kong Frederik selv åbnede med at nævne det danske mindretal i Sydslesvig.

“Vi er meget stolte og glade for at besøge Tyskland første gang som statsoverhoveder. Det er et stort naboland, som vi ikke altid tænker så meget på, men det er det eneste land, hvor vi kan stå med en fod i hvert land, som fast nabo. Det skal man ikke glemme”, lød det fra kong Frederik.

“Det er et land, som betyder meget for vores handel og eksport. Og selvfølgelig har vi jo et dansk mindretal syd for grænsen, som føler sig hjemme i Tyskland, men med hjertet i Danmark”, sagde kong Frederik.

De nordiske ambassader

Derefter gik turen videre til de nordiske ambassader, som faktisk er navnet på et busstoppested i Berlin. Lige ved stoppestedet har

Danmark, Island, Norge, Sverige og Finland et ambassadekompleks. De nordiske ambassader blev indviet for 25 år siden.

Berlins kultursenator Joe Chialo (CDU) havde en rigtig kulturgave med, da der med konger, præsidenter og tronfølgere som værter blev holdt 25-års jubilæumsfest for ambassaderne.

Han havde taget musikken fra den mest populære tyske tv-serie i mange år med. Orkestret Moka Efti bragte stemningen tilbage til de brølende 20'ere med nummeret 'Zum Asche zu Staub' fra tv-serien 'Babylon Berlin'.

Et fælles tema for talerne var, at ambassaderne var bygget i de brølende 90'ere, hvor Berlinmuren var faldet og Tyskland genforenet, så hovedstaden og parlamentet blev flyttet til Berlin. Så opstod ideen om det fælles nordiske ambassadekompleks. I 1999 stod det færdigt.

Så i en tid, hvor Europa åbnede sig, og Berlin igen var blevet hovedstad og metropol, blev det nordiske, diplomatiske bofællesskab med et fælleshus, hvor også andre ambassader og interesserede berlinere blev inviteret med i det kulturelle fællesskab, en realitet. Det nordiske fællesskab er blevet endnu tættere, og de nordiske lande er også kommet tættere på Tyskland, selv om tiderne er skiftet til en tid mere dystre undertoner. Der er krig i Europa. Men Ruslands krig mod Ukraine har givet de nordiske lande og Tyskland et styrket sikkerhedspolitisk fællesskab, efter at også Sverige og Finland er blevet NATO-lande, og i Tyskland har den politik, de kalder 'Zeitenwende', sat Tyskland på kurs mod at være en

I den tyske forbundsdag blev kongeparret vist rundt af det danske mindretals repræsentant, Stefan Seidler fra SSW (tv.), samt forbundsdagsformand Bärbel Bas.

Foto: Alexander Leicht Rygaard

stærkere sikkerhedspolitisk partner. “Det var kun med Berlinmurens fald, at vi kunne komme over delingen af Europa”, sagde dagens æresgæst, Tysklands præsident Frank-Walter Steinmeier. Han mindede om, hvad Dronning Margrethe sagde ved indvielsen af ambassaderne for 25 år siden: “Jeder für sich und doch gemeinsam”. Hver for sig og alligevel sammen.

Til stede var også de seks landes – Tysklands og de fem nordiske landes – udenrigsministre. Efter at de havde holdt et fælles udenrigsministermøde, var der pressemøde med dem alle.

De lagde alle meget vægt på det sikkerhedspolitiske samarbejde og den trussel, de demokratiske lande står overfor, efter Ruslands er gået i krig mod Ukraine.

Kongens tyske tale

Efter et pressemøde med udenrigsministrene gik turen atter til Schloss Bellevue, præsidentboligen. Nu bød præsidenten på taffel. Her kunne pressen så tage opstilling overfor slottets indgang og se de vigtigste gæster ankomme i bil. Før de kongelige og præsidenterne kom blandt andet den danske udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen (M) i selskab med den danske generalkonsul i Flensborg, Annette Lind. Så kom tronfølgerne fra Sverige og Norge efterfulgt af præsidenterne fra Island og Finland. Da sireernes hylen tog til i lydstyrke, og de blå lys fra den sidste motorcade nærmede sig ude på vejen og drejede ind gennem slotshaven på vej mod indgangen, manglede forbundspræsidenten, som ventede på trappen op til slottet, kun to

gæster til aftenens fine selskab. Og det var Danmarks statsoverhoved, Hans Majestæt Kong Frederik den 10. og Dronning Mary.

Nogle udvalgte repræsentanter fra pressen fik lov at følge med ind i salen, hvor alle var samlet bortset fra præsidenterne og de kongelige, som var ude for at få taget et familiefoto. Den danske presse havde fået at vide, at kongens tale ville blive på tysk. Nu var det spændende, hvordan det ville gå. Hvor godt beherskede han vores eneste landfaste nabolands sprog? Glimrende, skulle det vise sig, da værtparret og æresgæsterne var kommet til bords, havde taget plads, og forbundspræsidenten havde holdt sin velkomsttale, hvor han endnu engang, som han om eftermiddagen havde gjort til 25-års jubilæet for ambassadekomplekset med Danmarks, Norges, Sveriges, Finlands og Islands ambassader, roste det gode samarbejde mellem Tyskland og de nordiske lande. Kongen holdt ikke bare en tale på et fint og let forståeligt tysk. Han holdt en smuk tale med humor, vid og varme.

“Es ist eine große Freude für Königin Mary und mich, Deutschland zum ersten Mal als König und Königin zu besuchen”, sagde han, og det kan vi godt lade stå på tysk, inden artiklen fortsætter på dansk. “Det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland føler sig knyttet til begge lande. De har et hjemland og et hjerteland, som det så smukt blev formuleret af en ung skoleelev, da min mor, Dronning Margrethe, besøgte Flensborg for fem år siden”, fortsatte kongen i sin tale ved gallamiddagen.

Dansk SFO i Kiel

Dagen efter gik turen til det nordlige forbundsland Slesvig-Holsten, som grænser op til Sønderjylland.

I delstatshovedstaden Kiel måtte kongeparret lige hen og hilse på børnene fra en dansk fritidsordning, som havde taget opstilling foran den slesvig-holstenske landdag. De kom fra SFO'en ved Jernved Danske Skole, der er en dansk mindretalsskole nord for Kiel.

“Det betyder meget for børnene. Det er en af de få chancer, hvor de kan se kongeparret. Den chance ➡➡

Fotos: Alexander Leicht, Rygaard

Kongeparret blev taget godt imod ved både Dannevirke og Flensborghus. Ved Dannevirke overrakte en dansk børnehave fra Rendsborg tegninger og blomster til kongeparret.

vil vi ikke misse”, siger pædagog Joshua.

I bogen 'Meter i sekundet' har forfatteren Stine Pilgaard sat den lille vestjyske by Velling på landkortet med dens motto “Vi vil i Velling”. Byen har en slesvig-holstensk navnebror i Kielerforstaden Wellingdorf, og den forstad blev sat på landkortet af det danske kongepar, som tog en sejltur med havnefærgen i Kiel fra landdagen til landgangsbroen ved færgens stop i Wellingdorf. Det ligger lige ved siden af virksomheden Geomark, hvor Kong Frederik åbnede en energikonference. Så i stedet for en højskole som i den vestjyske by er der en hightech virksomhed med 1000 medarbejdere.

Der står mange mennesker på ruten for at se kongeparret, også nogle ved landgangsbroen i Wellingdorf. Et par kvinder, som bor lige i nærheden, nyder det solrige oktober-vejr. De kommenterer et svanepar, der kommer svømmende på vandet med tre unger. “For et par dage siden var der fem”.

Men hvorfor er den danske kongefamilie interessant for den tyske lokalbefolkning i en forstad til Kiel? “Jeg elsker Danmark. Vi har holdt ferie der i så mange år ved Vejers Strand. København er en vidunderlig by, og vi har også besøgt Bornholm. Desværre kan jeg ikke så meget dansk”, siger den ene. Og så demonstrerer hun alligevel, at der er et ordforråd, som nok rækker til at få morgenmad hos bageren.

Samarbejde om grøn energi

Da en færge lægger til, samtidig med, at den efterhånden velkendte lyd fra sirenerne fra en

motorcade bliver højere og højere, tror alle, det er færgen med kongeparret, der lægger til kajs. Men det er en anden færge. Et par folk stiger af, nogle med elcykler, og så sejler den igen. Næste gang er det færgen med kongeparret. Selvom sejladsen foregik på Østersøen, fokuserede kongen en del mere på Nordsøen i sin åbningstale:

“Med sit store grønne energipotential har Nordsøen kapacitet til at blive en førende leverandør af vedvarende energi. Ved at arbejde sammen kan vi sikre, at energi fra Nordsøen driver tyske industrier med grøn brint og forsyner husholdningerne med grøn strøm til yderst konkurrencedygtige priser”, sagde kongen i sin åbningstale på energikonferencen.

Der var al mulig grund til, at han var med til åbne konferencen. Dansk eksport af energiteknologi til Tyskland rundede ifølge Dansk Industri 13 milliarder kroner i 2023. Det er 15 procent af Danmarks samlede eksport af energiteknologi. Ved energikonferencen var der deltagelse af over 40 energivirksomheder.

Første spadestik til nyt museum

Derefter gik turen til Slesvig og Dannevirke, hvor kong Frederik tirsdag eftermiddag med et fast tag om spaden og et stort smil på læben satte byggeriet af et nyt museum ved det historiske voldanlæg Dannevirke officielt i gang.

“Det var helt overvældende. Jeg kan ikke forestille mig en bedre begyndelse på projektet”, siger museumsleder Lars Erik Bethge, der overrakte spaden til kong Frederik. “Flere generationer af kongens familie har bygget på Dannevirke

Foto: Poul Struve Nielsen

Kong Frederik og dronning Mary ankom med færge til energikonferencen i Kiels østlige bydel.

siden vikingetiden, så det er selvfølgelig noget helt særligt og festligt, når han griber spaden til det nyeste byggeri på dette særlige historiske sted. I dag handler det så ikke længere om afgrænsning, men om et stykke Danmarkshistorie, vi tager vare om i fællesskab med vores tyske naboer”, tilføjer Lars Erik Bethge.

Det kongelige spadestik var kulminationen på kongeparrets besøg ved Dannevirke, hvor Lars Erik Bethge også fik mulighed for at fortælle om de seneste arkæologiske fund. “Dannevirke er jo blevet et par hundrede år ældre, siden kongeparret senest var her, dengang som kronprinsepar i 2006. Så det var dejligt at kunne opdatere dem med den nyeste arkæologiske viden og opleve, at kong Frederik også har den historiske interesse, som vi kender fra hans mor”, siger Lars Erik Bethge.

Kongeparret så bl.a. et stykke kampestensmur, som en gruppe arkæologer har frilagt i forbindelse med kongeparrets besøg. Muren er bygget i kong Godfreds tid omkring år 800 som et værn mod frankerne og Karl Den Store.

A.P. Møller Fonden og Augustinus Fonden støtter arbejdet med det nye museum med hhv. 64 og 13 millioner kroner. Det er Sydslesvigske Forening (SSF), der står for opførelsen. Den nye museumsbygning er tegnet af Lundgaard & Tranbjerg Arkitekter.

Glade børn og voksne

Det kongelige spadestik blev overværet af en stor gruppe tilskuere, der havde taget opstilling med dannebrogflag langs en række opsatte hegn.

“Det er et fantastisk tegn på det tætte bånd mellem Kongehuset og Sydslesvig, at kongeparret allerede nu er kommet hertil efter knap et år på tronen”, siger Rüdiger Scholze, der var blandt de fremmødte ved Dannevirke.

Blandt de fremmødte var også en gruppe børn fra Rendsborg-Bydelstorp Daginstitution, der er en dansk mindretalsbørnehave. De bar alle hjemmelavede kongekroner og havde medbragt et banner samt blomster og tegninger, som de også fik mulighed for at overrække kongeparret. Kong Frederik og dronning Mary stoppede nemlig op ved gruppen af børn ved ankomsten til Dannevirke. Og det var en kæmpe oplevelse, fortæller pædagog Sylvia Sickelka, der var med på dagen.

“Børnene var så glade, og det var så rørende at opleve, at kongeparret gav sig tid til at modtage og se på de ting, børnene havde lavet til dem. Jeg fik selv gåsehud, og mit hjerte gik lidt i stå. Det var meget specielt at være så tæt på de kongelige, for de betyder altså meget for os danske her i Sydslesvig”, siger hun.

Hos foreningerne i Flensborghus

Besøget hos det danske mindretal blev rundet af med en seance i Flensborghus, der er centrum for det danske foreningsliv i Sydslesvig. Her hilste kongeparret på repræsentanter for de sydslesvigske organisationer samt Grænseforeningen, der blandt andre var repræsenteret af Ane Dragsbæk Poulsen, medlem af bestyrelsen i Grænseforeningen Nordvestjylland. “Det var en ganske særlig oplevelse. Jeg talte med kong Frederik og oplevede ham som meget venlig og afslappet. Han lyttede

interessert til, hvad jeg havde at fortælle om, hvorfor jeg er aktiv i Grænseforeningen, og han løftede lige øjenbrynene, da jeg fortalte, at jeg boede i Thisted. Det var en god anledning til at forklare, at Grænseforeningen jo er en landsdækkende forening, i og med grænselandet er hele Danmarks grænseland, og at det danske mindretal vedrører hele Danmark”, siger Ane Dragsbæk Poulsen. Programpunktet i Flensborghus var det allersidste i et tætpakket program, der havde bragt kongeparret fra Berlin til Flensborg via Kiel og Dannevirke. Undervejs skred tidsplanen en smule, og Ane Dragsbæk Poulsen og de mange mindretalsrepræsentanter måtte derfor væbne sig med tålmodighed.

“Salen sitrede af forventning. Ventetiden var lang, men vi var alle i samme båd, og det gjorde det hele nemmere. Det sværeste var egentlig, at der fra begyndelsen var sat de mest overdådige kager frem på bordene. Men dem måtte vi selvfølgelig først spise, når kongeparret var ankommet. Det var lidt hårdt”, griner Ane Dragsbæk Poulsen, der var glad for at repræsentere Grænseforeningen. På vej ud til bilen hilste kongeparret på de fremmødte i gården ved Flensborghus, hvor dronning Mary også talte til pressen.

“Det har været et par dejlige dage, som har været med til at understøtte det tætte bånd mellem Danmark og Tyskland. Det er helt naturligt for os at lægge vejen forbi det danske mindretal, som trives godt her, og det er en stor glæde at opleve i dag”, lød det fra dronningen.

Sydslesviger var med på første parket

Sydslesvigske Emma von Oettingen fik sig en helt særlig oplevelse, da kong Frederik og dronning Mary besøgte Berlin, Kiel og Sydslesvig den 21.-22. oktober.

Som praktikant i Kultur- og Presseafdelingen på Den Danske Ambassade i Berlin var hun med på første parket som en del af det pressehold, der fulgte kongeparret fra den tyske hovedstad til det danske mindretals hovedby - og Emma von Oettingens fødeby - Flensborg. "Det var en kæmpe oplevelse, og jeg tror ikke, at jeg endnu har fundet ordene til at beskrive det. Jeg smiler og griner stadig, når jeg tænker på det, for det var bare så fedt", siger hun. Emma von Oettingen er opvokset i Flensborg som en del af det danske mindretal i Sydslesvig og læser kommunikation på Danmarks Medie- og Journalisthøjskole i Aarhus. Hun har stadig svært ved at begribe, at kongeparret valgte at besøge hendes hjemstavn lige netop i den periode, hvor hun var i praktik i Berlin. "Det er ret vildt, at det faldt sammen. Som sydslesviger føler jeg, at det er en stor ære, at kongeparret

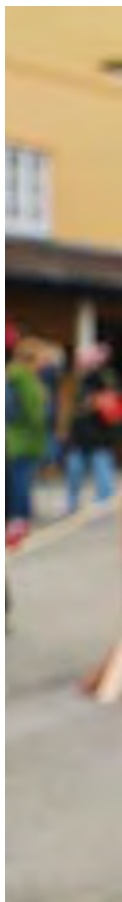
valgte at besøge Flensborg", siger Emma von Oettingen.

"Det var faktisk første gang i to år, at jeg var i Flensborg. Mine forældre flyttede til Ribe i 2023, og jeg har bare haft travlt med studiet i Aarhus. Så det var en virkelig speciel følelse at få lov til at besøge Flensborg på den her måde, sammen med kongeparret, en stor gruppe fotografer og journalister samt alle de mennesker, der mødte op på dagen. Jeg så flere, jeg kender, i menneskemængden", tilføjer hun.

På turen var Emma von Oettingen ansvarlig for ambassadens sociale medier; et ansvar, hun var meget bæret over.

"Jeg er kun på mit tredje semester, så det var stort at få den tillid. Det var virkelig spændende, og jeg fik endda lavet et opslag på Instagram, som den tyske forbundspræsident Frank-Walter Steinmeier delte på sin profil. Det var megafedt", siger hun.

Som ansat på Den Danske Ambassade i Berlin var hun også et officielt ansigt udadtil på en

Tekst og foto: Alexander Leicht Rygaard

tur, hvor folk fra Udenrigsministeriet, Kongehuset og både den danske og tyske pressestand har store opgaver at tage sig til.

“Det var intenst, og jeg blev virkelig testet på mine evner til at være tosproget. Jeg skulle både hjælpe Ulla Terkelsen og de andre danske mediefolk og samtidig kommunikere på tysk på sociale medier til ambassadens forskellige målgrupper”, forklarer Emma von Oettingen.

“Men er der noget, mindretallet har lært mig, så er det at springe frem og tilbage mellem dansk og tysk sprog. Det var virkelig fedt at kunne det, selvom vi sydslesvigere indimellem også taler vores egen udgave af de to sprog. Så det var lige med at huske de korrekte ord”, siger hun.

Emma von Oettingen fortæller videre, at selvom det var en kort tur, har den også styrket hendes mindretalsidentitet.

“Det danske mindretal er min kerne. Det er her, jeg kommer fra, det er her, min verden går”, siger hun.

Sydslesvigerne er meget danske på deres egen måde

Den danske generalkonsul
i Flensborg vil arbejde for et
mere sammenhængende
grænseområde

Af Poul Struve Nielsen

Fotos: Alexander Leicht Rygaard

Når man går op fra Grosse Strasse, gågaden i Flensborg, ad stien langs den danske kirke, Helligåndskirken, og kommer op til Nordergraben, knejser det danske generalkonsulat på den modsatte side af vejen ved siden af fribrødrenes Logehuset.

Den store villa, "Burg Schöneck", er opført i 1884 og købt af den danske stat i 1921, året efter Genforeningen, til den nette sum af 70.000 kroner.

Allerede den 20. juli 1920 var der åbnet et kontor i Flensborg, som tog sig af ansøgninger om pas og visum. Den 7. oktober 1920 tiltrådte overretssagfører Neergaard-Møller som dansk generalkonsul. En af hans første opgaver var at finde en permanent adresse til den nye danske repræsentation. I dag, 103 år senere, er generalkonsulatet den næstældste danske repræsentationsbygning, der forsat bruges til formålet. Og den nuværende generalkonsul, det tidligere folketingsmedlem for Socialdemokratiet, Annette Lind, er den 14. i rækken.

Hun tager imod ved hoveddøren og leder magasinet Grænsens udsendte op ad den store trappe, der fører op til førstesalen, hvor mødelokalet og repræsentationslokalerne ligger – med en udsigt over Flensborg Fjord, så man på en klar dag, når efterårets løv er faldet, kan se hele vejen til Danmark på den anden side af fjorden.

"Flensborg er et særligt sted. Det er kulturelt og historisk betinget", siger Annette Lind.

Hun har fundet sig godt tilpas i jobbet. Og noget af det mest

spændende, synes hun, er, at der slet ikke er nogen stillingsbeskrivelse. Men hun begyndte den 1. marts, og nu er det oktober, så hun har fået skabt sig et indtryk af Sydslesvig og fået sine ideer til, hvordan opgaven skal gribes an.

Ingen stillingsbeskrivelse

"Der er ingen stillingsbeskrivelse til mit job, men jeg har tænkt meget over, hvilken slags generalkonsul jeg vil være. Jeg arbejder mere med nutiden og fremtiden end i et historisk perspektiv. Jeg er repræsentant for Danmark. Jeg er Danmarks og regeringens forlængede arm. Jeg er bindeleddet mellem mindretallet og den danske befolkning", siger Annette Lind.

Hun mærker i dagligdagen, at hun er i en tysk hverdag.

"Man tror jo ikke, man kun bor 10 km fra grænsen, når man oplever fattigdommen på gaden, at samfundet stadig ikke er digitaliseret, og at man betaler med kontanter", siger generalkonsulen, som netop er vendt hjem fra Berlin, hvor hun var med hele vejen, da Kong Frederik 10. og dronning Mary var på tiltrædelsesbesøg i Tyskland – og på det første besøg hos det danske mindretal som kongepar.

Hun var gæst ved middagen hos præsident Frank-Walter Steinmeier i præsidentpaladset Schloss Bellevue i Berlin, hun deltog i fejringen af de fem nordiske landes ambassadekompleks 25-års jubilæum, og hun var som diplomat med, da kongeparret besøgte Flensborghus. Hun tog også imod udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen i generalkonsulatet.

Sydslesvig og det danske mindretal er alligevel anderledes, end

Annette Lind havde forestillet, selvom hun har familie fra Sønderjylland og altid er kommet i grænselandet. "Jeg havde en forventning om, at det var Sønderjylland, der var forlænget. Med kaffebord og det hele. Men sydslesvigerne er meget danske på deres egen måde. De er en del af befolkningen, som har deres eget særpræg," fortæller hun.

Da hun blev udpeget til jobbet, var hun også spændt på, hvordan hun ville blive taget imod.

"Det er et job, jeg er udpeget til, og det er specielt. Jeg er Danmarks eneste politisk udpegede diplomat. I begyndelsen tænkte jeg, at de, sydslesvigerne, nok helst ville have en af deres egne. Men de har taget rigtig godt imod mig", siger generalkonsulen.

Synlig og åben

Hun mener, at hendes politiske erfaring er en fordel. "Jeg vil være synlig og åben. Sådan er jeg også som menneske. Jeg følte, at det var en del af mit job som politiker at være repræsentativ og lytte til folk. Og at vise oprigtighed i forhold til at gøre ting anderledes". Som en del af den åbne og synlige tilgang, vil Annette Lind også gerne have flere mennesker på besøg i generalkonsulatet. Hun har holdt et kvindenetværksmøde, som der var stor tilstrømning til, og efter interviewet med magasinet Grænsen kom Lægårdens Efterskole fra Vestjylland på besøg.

Det er vigtigt, at hendes virke som generalkonsul både kommer sydslesvigerne og Danmark til gode. "Jeg vil gerne gøre en forskel i forhold til, hvad vi byder sydslesvigerne, og at danskerne får noget ud af de penge, der bevilges. Vi skal ikke bare tænke i, at vi har et mindretal. Men også på, hvad det skal være for et mindretal i fremtiden".

Hun er nu ikke i tvivl om, at Sydslesvigbevillingen er en god investering for Danmark.

"Det, der aldrig bliver fortalt, er, at vi får folk hernede fra, som bidrager til samfundet i Danmark. Jeg vil næsten turde vove at påstå, at de penge, vi bruger, de bliver genereret og kommer tilbage. Vi får virkelig noget for pengene. Det kunne være interessant at undersøge."

Da Annette Lind blev interviewet på scenen i Sydslesvigfeltet under Folkemødet på Bornholm af Grænseforeningens formand, Mirco Reimer-Elster, efterlyste hun en udredning om det danske mindretal. Formuleringen vil hun ikke helt stå ved nu.

"Det var nok en lidt 'christiansborgsk' måde at sige det ➡➡

“Det er et job, jeg er udpeget til, og det er specielt. Jeg er Danmarks eneste politisk udpegede diplomat.”

Generalkonsul Annette Lind

på. Jeg ved godt, det ikke er særlig populært. Men der bør laves en undersøgelse af: 'Hvor er mindretallet på vej hen? Hvem er mindretallet?' Og det skal være uvildige, der undersøger det", siger hun.

Region i stedet for grænse

Annette Lind kunne godt tænke sig, at vi ikke brugte ordet 'grænse' for meget.

"I København siger man Øresundsregionen. Hernede snakker man for meget om grænsen. Vi skal være åbne. Vi skal være bindeled mellem Danmark og Tyskland. Den danske regerings sidste Tysklandsstrategi er fra 2016. der står ikke ret meget om Slesvig-Holsten".

Hun tilføjer, at grænselandet er vigtigt med hensyn til både at skabe økonomisk vækst og grøn omstilling.

"Den grønne omstilling er vigtig. Tyskland kan importere vind og brint fra Danmark. Der er også perspektiver i at samarbejde med hensyn til spildevand og rensningsanlæg. Der er små og mellemstore virksomheder på begge sider af grænsen. Jeg har haft besøg af DI (Dansk Industri). De sender lærlinge ned, der kommer tre unge mænd, som er under uddannelse til metalarbejdere. Der skal være incitament til at tage hened. Og jeg håber, undervisningsminister Mathias Tesfaye (S) vil undersøge, hvordan man laver uddannelser, der kan bruges på begge sider af grænsen".

I første omgang er det vigtigt, at håndværkere kan få autorisation til at arbejde på begge sider af grænsen.

"De tager opgaver lige så langt

væk, som en tank eller en opladning rækker. For mange nær grænsen er der for langt at køre til Hamborg eller Aarhus for en opgave. Men der kan fint være arbejde at lave meget tættere på, men på den anden side af grænsen", siger hun og tilføjer, at Grænsepanelet vil få stor betydning for grænselandet, hvor der er pendlere og folk, der arbejder over grænsen.

Vigtigt med unge og frivillige

Det er en øjenåbner for Annette Lind at komme steder, hvor den helt almindelige sydslesviger bruger deres tid. Hun sætter pris på at diskutere ting, der har lavpraktisk betydning for den enkelte i foreninger og på biblioteket.

Det er ikke en hemmelighed, at foreningslivet i Danmark er udfordret. I Sydslesvig er foreningerne vigtige bindeled for at kunne dyrke det danske.

"Det er også lidt tungt hernede. Man møder Tordenskjolds soldater. Går man til mange møder i en uge, kan man møde de samme mennesker hele tiden", siger hun. Tidligere på året var hun også gæst, da Den Europæiske Mindretalsunion (FUEN) holdt kongres i Husum.

"På FUEN-kongressen mødte jeg mindretal, der var mere udfordret end vores", fortæller Annette Lind, som ser den samme udfordring for foreningslivet i de danske foreninger syd for grænsen som i foreningerne nord for grænsen: De unge er ikke aktive.

"Det er vigtigt for mindretallet at få ungdommen med. Jeg vil gerne se et ungt, sammenhængende og udviklende grænseland. De unge skal involveres langt mere".

“I København siger man Øresundsregionen. Hernede snakker man for meget om grænsen.”

Generalkonsul Annette Lind

Som eksempel på unge fra grænselandet, der er involverede og engagerede, nævner Annette Lind Elevambassadørerne, et samarbejde mellem Grænseforeningen, de to danske gymnasier, A.P. Møller Skolen i Slesvig og Duborg-Skolen i Flensborg, samt det tyske mindretalsgymnasium i Aabenraa, Deutsches Gymnasium für Nordschleswig.

De elever, der er involveret i samarbejdet, møder andre unge og fortæller dem om deres erfaringer med at komme fra et mindretal og fra grænselandet.

“De er gode til at fortælle. Den personlige historie er altid den stærkeste”, siger hun.

Hvis Annette Lind skal pege på hvilke aftryk, hun håber at have sat som generalkonsul, når hun en dag drager videre fra Flensborg, så er hendes håb følgende:

“At mindretallet er styrket, grænseregionen er styrket, det er let at arbejde på hver side af grænsen, København og Kiel er kommet tættere på hinanden, og danskerne har fået større kendskab til Sydslesvig. Jeg ønsker, vi skal være et stort VI. At mennesker i området tænker mere som et fællesskab. En grænse skal forene os. Vi skal forenes hen over grænsen”.

Om Annette Lind

Annette Lind var medlem af Folketinget for Socialdemokratiet fra 2011, til hun blev generalkonsul i Flensborg 1. marts 2024. Hun har blandt andet været sit partis udenrigsordfører og næstformand for den danske delegation til Nordisk Råd. Hun er uddannet fra Nørre Nissum Seminarium. Hun har arbejdet som lærer i Herning og Holstebro, hvor hun også har været byrådsmedlem.

Grænsepanelet

Det tysk-danske grænsepanel vil bestå af repræsentanter fra hovedstæderne samt grænseregionen og vil mødes to gange årligt. Panelets opgave bliver løbende at identificere de hindringer, der hæmmer mobiliteten i grænseregionen samt styrke koordineringen mellem relevante myndigheder i deres arbejde med at finde løsninger. Med en database vil delstatsregeringen i Slesvig-Holsten gøre det muligt at skabe en mere langsigtet sporing af mulige løsninger. “Det vil gavne vækst og beskæftigelse i både Danmark og Tyskland,” sagde udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen, da panelet blev oprettet i september i år.

Der er forskel på det danske og det tyske sundhedsvæsen. Her skildres nogle af forskellene af en økonom, en sygeplejerske, nogle politikere og to patienter, der har været gennem den samme operation på hver sin side af grænsen

Gamle mænd med nye hofter

*Af Poul Struve Nielsen
Fotos: Lars Salomonsen*

Poul Struve Nielsen (stående) og Tom Petersen har fået samme operation på hver sin side af grænsen.

Set i et internationalt perspektiv er både den danske og den tyske sundhedssektor af høj kvalitet.

Men der er også store forskelle på, hvordan sundhedsvæsenet er indrettet. Forskellene gælder både den måde, man i Danmark og Tyskland finansierer især hospitalsvæsenet på, og den kulturelle opfattelse af, hvad der er bedst – både set fra personalers og patienters vinkel.

I Tyskland er der flere politiske niveauer involveret. Både kommuner, forbundsrepublikken og de enkelte forbundslande finansierer og er med til at drive dele af sundhedsvæsenet. I Danmark er der regioner og kommuner. I Danmark betaler vi alle skat, og penge til sundhedsvæsenet kommer fra fællesskassen og er offentlige udgifter. I Tyskland er betalinger for de forskellige ydelser delt op mellem sygeforsikring og pensionskasser.

I Tyskland betaler sygekassen for det, der i Danmarks hører under regionerne, mens pensionskassen står for det, der er kommunalt i Danmark, for eksempel genoptræningen.

“Pensionskassen betaler rehabiliteringen. De vil gerne have os på arbejde, så de ikke skal betale førtidspension”, siger Tom Petersen, der er direktør i Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig.

Der kan være stor forskel på at blive behandlet for den samme sygdom i Danmark og i Tyskland. For at beskrive det, kommer jeg til at bruge mig selv som den danske case. Den tyske case er netop Tom Petersen fra Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig.

Vi har begge fået nye hofte. Tom Petersen er blevet opereret i Tyskland, jeg er blevet opereret i Danmark. Der er markant forskel på den behandling og pleje, vi hver især har modtaget. Både når det gælder omkostninger, og når det kommer til, hvad både vi og sundhedspersonalet mener er bedst.

De overordnede forskelle beskrives i en rapport fra Interreg, eller som det hedder officielt, ‘det europæiske territoriale samarbejde’. Det er en del af EU’s struktur- ➔

og investeringspolitik og støtter samarbejde mellem aktører og lande i hele Europa.

Interreg har offentliggjort undersøgelsen 'Sammenligning af det danske og det tyske sundhedsvæsen'.

Profitcenter og social institution

Et hospital i Tyskland kan ifølge undersøgelsen snarere sammenlignes med et profitcenter, mens det i Danmark mere er en social institution. Tyskland har over 200 sundhedsforsikringer sammenlignet med blot én enkelt i Danmark. Det er naturligt, at politikere i nabolandene Danmark og Tyskland ser på, hvad der sker hos naboen, når man overvejer, hvordan man bedst indretter fremtidens sundhedsvæsen.

Det Radikale Venstres politiske leder, Martin Lidegaard, skriver i sin bog 'Generationskontrakten' fra 2023, at vi ikke kommer uden om en debat om, hvilken type behandlinger vi finder afgørende for at fastholde universelle ydelser for alle og hvilke, vi kan leve med, foregår i privat regi, og som man kan forsikre sig til.

Han ønsker altså at diskutere, om Danmark med fordel kan nærme sig det tyske, forsikringsbårne system.

I Tyskland ser Christian Dirschauer mod Danmark. Han er formand for det danske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), og er partiets sundhedsordfører i landdagen i forbundslandet Slesvig-Holsten.

"På sygehusområdet har vi en struktur, der ikke er up-to-date. Finansiering og beslutninger er delt mellem forbundsregeringen, forbundslandene, sygekasserne

og kommunerne. For at komme til løsninger er det nødvendigt med utroligt lange og krævende processer. Jeg vil helt klart sige, at jeg synes, at et skattefinansieret system som i Danmark er langt bedre end vores sygekasser", siger han.

Hvad prisen for henholdsvis de danske og de tyske sundhedsstyrelser angår, så bruger de i Tyskland flere penge på sundhed pr. indbygger.

"I Tyskland bruges 24 procent mere på sundhed målt i per capita udgifter end i Danmark, og Tyskland bruger 2,4 procentpoint mere end Danmark, når vi ser på andelen af bruttonationalproduktet (BNP). Det er betydelige forskelle", siger sundhedsøkonomen Jes Søgaard, som er professor Emeritus ved Syddansk Universitet.

To hofteoperationer

Hvorfor det tyske sundhedsvæsen er så meget dyrere per indbygger end det danske, kan de to cases være med til at forklare. Jeg udvekslede indlæggelseshistorie med Tom Petersen, mens vi kørte rundt med hinanden i Sundheds-tjenestens gamle kørestol.

Jeg fik en ny hofte indopereret på Bispebjerg Hospital i København den 19. december 2018. Jeg havde haft smerter i længere tid og var blevet henvist af min praktiserende læge. Forud for operationen havde jeg fået taget røntgenfotos og været til undersøgelse og orientering på Bispebjerg Hospital, og kort før operationen havde jeg talt med anæstesilægen.

Det var tidligt om morgenen, da jeg fastende mødte op. Jeg var nummer to til at blive opereret den dag. Efter opvågning kom jeg

Udgifter til sundhed

I 2023 udgjorde de samlede danske sundhedsudgifter i Danmark ifølge Danmarks Statistik 262,9 mia. kr. Dette er et fald på 2 pct. eller 5,4 mia. kr. i forhold til 2022. De samlede sundhedsudgifter finansieres af det offentlige, sundhedsforsikringer samt husholdningernes egenbetalinger. Det er andet år i træk, at der ses et fald i de samlede sundhedsudgifter. Der borg lidt under seks millioner mennesker i Danmark. Vi har ikke tilsvarende tal for Tyskland i 2023, men i 2022 blev 100,1 milliarder euro af de nuværende sundhedsudgifter på 488,7 milliarder euro i Tyskland finansieret gennem statsoverførsler og tilskud. Det føderale statistiske kontor (Destatis) rapporterer, at dette var en stigning på 21,7 % eller 17,9 milliarder euro sammenlignet med 2021. Der bor lidt over 83 millioner mennesker i Tyskland.

tilbage på stuen, hvor jeg var blevet indlagt. Næste morgen var jeg oppe og ude at gå en tur med fysioterapeuten, også på trappen.

Tom Petersen fik indopereret sin nye hofte næsten præcis fire år senere.

Den 13. december 2023 blev han opereret på klinikken VAMED ved den lille by Damp ved Østersøen lidt syd for Egernførde. Det er et smukt sted, som ligger lige ved kysten. Sprogligt er det, man kalder en klinik i Tyskland, at sammenligne med et hospital.

Han talte med kirurgen og narkoselægen dagen før, han skulle opereres.

"Kirurgen fortæller, at han laver fire operationer om dagen. Jeg var nummer to den dag. Jeg blev kørt ind på operationsstuen, hvor jeg talte med sygeplejersken, som jeg prøvede at rekruttere, fordi vi mangler personale i Sundhedstjenesten", fortæller han.

Tom Petersen vendte tilbage til stuen om eftermiddagen. Han talte med en fysioterapeut samme dag og kom op at gå med krykker.

Indlægge og genoptræning

I forbindelse med selve operationerne var vores oplevelser altså ikke så forskellige. Men her slutter ligheden mellem et dansk regionalt hospital og en tysk privatklinik. Tom Petersen var indlagt i fem dage. Jeg var en nat på hospitalet. Jeg kunne være blevet en nat mere, men jeg foretrak at tage hjem.

Straks efter at jeg var kommet hjem, begyndte jeg at gå korte ture med krykker og tog trappen i hjemmet.

Mandag den 2. januar begyndte jeg at genoptræne hos kommunen. Jeg gik på et hold en gang om ugen. De andre dage stod jeg selv for genoptræningen.

Jeg fik en makker med, som beskrives således i en artikel af Anne Guldager i 'Fysioterapeuten':

"Icura-traineren fungerer ved, at fem sensorer placeres på ben og hofte, og borgeren kan så følge sine bevægelser på smartphonens skærm, mens en stemme guider, så øvelserne udføres korrekt. Samtidig sender systemet træningsdata til fysioterapeuten på kommunens træningscenter, som i forbindelse med holdtræningen kan følge op på, om omfang og kvalitet af hjemmetræningen er i orden".

Så snart jeg kunne, begyndte jeg at tage på kontoret, først med to krykker, så med en. Jeg trappede stille og roligt op. Midt i januar gik jeg uden krykker.

I tilknytning til stedet, hvor Tom Petersen blev ope- ➔

reret, var der også et kursted, hvor der blev tilbudt genoptræning. Der blev han flyttet til fra klinikken. "Jeg havde meget bagage, blandt andet min guitar. Så der kom to mand, en som fragtede mig i kørestol, og en som fragtede bagagen på en vogn. Efter det kaldte de mig den danske Paul Simon. Humøret var godt hos samtlige ansatte", fortæller Tom Petersen. Han beskriver det videre forløb således: "Det var tilrettelagt, så der var øvelser 6-7 gange i døgnet. Der var blandt andet jogging i et opvarmet saltvandsbassin. Det var under ledelse af kompetente fysioterapeuter. Indimellem fik jeg øvet mig på guitar. Jeg var der i tre uger. Det går hurtigt fremad, og det er svært at snyde. Jeg ville kun få lavet en brøkdæl af øvelserne, hvis jeg var alene om det".

Flere forskelle end økonomi

Tom Petersen og jeg drøfter forskellen på filosofien i sundhedsplejen i Danmark og i Tyskland. I Danmark mener vi, at det er bedre at komme hjem. Det gælder både økonomerne, som ser store besparelser ved at frigøre hospitalssenge, men sandelig også både sundhedsfagligt personale og patienter. Vi tror på, at sårene læges bedst ved at leve en hverdag.

Det er anderledes i Tyskland, hvor de lægger meget vægt på grundighed i rekreation.

"Jeg tvivler på, jeg ellers ville få indkørt de rigtige bevægelser. Jeg tror, genoptræningen er mere intensiv, når du er på rekreation", siger Tom Petersen, som efter tre ugers rekreation og i alt fire uger og en dag var tilbage på kontoret.

Også den indbyrdes relation sundhedspersonalet imellem spiller en rolle og er forskellig i de to nabolande.

Sydslesvigske Anja Ziemer er sygeplejerske. Hun bor i Flensborg, hvor hun er uddannet sygeplejerske på Franziskus Hospitalet. Hun er nu i gang med en uddannelse som anæstesisygeplejerske i Odense efter at have arbejdet som intensiv sygeplejerske på regionshospitalet i Aabenraa i flere år.

"I Danmark bliver man hurtigt udskrevet. Og samme dag har du en hjemmesygeplejerske. Man er også meget hurtigere på med telefonvisitationer. I Danmark er sundhedsvæsenet mere teknologisk udviklet. I Tyskland må sygeplejerskerne ikke træffe beslutninger, patienterne skal se en læge, hver gang der skal ske noget. Og det er jo nemmere, hvis man

“Det var tilrettelagt, så der var øvelser 6-7 gange i døgnet. Der var blandt andet jogging i et opvarmet saltvandsbassin. Det var under ledelse af kompetente fysioterapeuter. Indimellem fik jeg øvet mig på guitar.”

*Tom Petersen, direktør,
Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig.*

beholder folk på sygehuset”, fortæller hun.

Men omvendt bemærker hun, at der bliver sammenlagt mere og mere i Danmark. Det kan have fordele, men man skal køre længere for at blive behandlet, og der mangler også sengepladser.

Ifølge Interreg-undersøgelsen er det tyske sundhedsvæsen kendetegnet ved, at beslutningskompetencen er delt imellem delstaterne, forbundsregeringen og selvregulerede organisationer: Desuden er der en adskillelse af den lovpligtige sygeforsikring og den private sygeforsikring, selv om hospitaler og læger både behandler lovpligtigt og privat forsikrede patienter - i modsætning til hospitaler i mange andre lande i øvrigt.

I Danmark ejer, forvalter og finan-

sierer regionerne hospitalerne. De finansierer også størstedelen af de ydelser, der leveres af de privatpraktiserende læger, speciallæger og andre, også behandlinger på de få privathospitaler, når der er behov. Kommunerne er ansvarlige for at finansiere og levere pleje på plejehjem, sygeplejersker, sundhedsplejersker, visse tandlægeydelser, skolesundhedspleje, hjemmepleje og behandling af stof- og alkoholmisbrug. Kommunerne er også ansvarlige for generelle forebyggelses- og rehabiliteringsopgaver. Både det kommunale og regionale sundhedsvæsen er skattefinansieret.

Tyskland har ifølge undersøgelsen en lovpligtig (gesetzlich) sygeforsikring med 109 konkurrerende non-profit-forsikringselskaber, der er finansieret af skatter. Omkring 10 procent af befolkningen har en privat sygeforsikring.

“De flestes forsikring er gesetzlich, det er den, som alle lovpligtigt har. Så kan du få en privat forsikring, hvis du har mange penge og selv vil betale for det hele. Jeg har en almindelig gesetzlich. Jeg flyttede hertil som 49-årig. Jeg bliver advaret mod at tegne en privat forsikring, fordi præmien stiger, når man bliver ældre”, fortæller Tom Petersen.

I Tyskland har patienterne frit læge- og sygehusvalg – omkostningerne betales direkte af sygekassen. I modsætning til den lovpligtige sygeforsikring skal en person ansøge om en privat sygeforsikring. Under en privat forsikring kan den forsikrede selv vælge dækning og beløb. Provisionen, der betales af en privat forsikring, er højere end den, der betales af den lovpligtige.

“Der er private operatører, både kirkelige, sociale organisationer, og folk, som er på markedet for at tjene penge. Det er en udfordring. Et hospital kan gå ned og hjem. Vi har tabt penge, fordi vi i forbindelse med et personalesamarbejde havde noget til gode hos et hospital, der kom under rekonstruktion”, fortæller Tom Petersen. Han tilføjer, at han i øvrigt er fortalende for offentlig sygesikring, og finansieringen af sundhedsvæsenet er til debat i Tyskland. At være under rekonstruktion svarer til at være i betalingsstandsning i Danmark.

Spare penge eller tjene penge?

Det er sundhedsøkonomen Jes Søgaards indtryk, at der både rationeres og prioriteres hårdere i Danmark end i Tyskland.

“Danskerne vil nok også hævde, at det danske sundhedsvæsen er mere effektivt end det tyske. Det kender jeg ikke statistiske analyser, som kan understøtte. I Danmark er der central økonomistyring af sundhedsvæsenet. Finansministeriet sætter en budgetmæssig ramme. I princippet ‘forhandles’ rammen med de fem regioner, men i realiteten er det et diktat”, tilføjer sundhedsøkonomen. Dansk Budgetlov af 2014 gør, at rammen overholdes og hvis ikke, så får den pågældende region en bøde og overtrækket betales af næste års budget.

“Derfor overholdes danske sundhedsbudgetter. Jeg ved ikke, hvordan de tilsvarende mekanismer er i Tyskland med flere forskellige udbydere af sundhedsforsikringer”, siger Jens Søgaard.

Han mener dog at kunne konkl-

dere, at det ikke er helt ved siden af at beskrive det danske system som et, der er lavet for at spare penge, og det tyske som et, der har det formål, at nogen skal tjene penge. Angående eksemplerne med hofteoperationerne i henholdsvis Tyskland og Danmark, så bekræfter han også, at folk ligger meget længere på hospitalerne i Tyskland. "Liggetider på danske sygehuse er skåret helt ind til benet, og megen kirurgi er samme-dags-kirurgi, og det er der formentligt meget mere af end i Tyskland. Der er ingen tvivl om, at på liggetider har udviklingen i Tyskland været et af de langsomste i Europa. Der er ikke så meget direkte tilskyndelse til lange liggetider andre steder," siger han og tilføjer: "Det er næsten hvert år, regionerne skal ud i spareøvelser, fordi der er medicinudgifter, som er steget. Jeg kunne forestille mig, at i Tyskland er der vel ikke nogen, der styrer udgifterne overordnet". Men som sagt er det ikke kun med hensyn økonomi, at der er forskel på den danske og den tyske sundhedssektor. "Mange bliver udskrevet på dagen eller dagen efter operationen i Danmark. Nogle er bekymrede, men man er også hurtige til at igangsætte noget hjemmehjælp", siger Anja Ziemer, som udover at arbejde som intensivsygeplejerske også har været på et dansk sengeafsnit. "Fra dag ét står der en fysioterapeut, og derefter bliver de straks tilknyttet ambulatorier. I Danmark arbejder vi blandt andet ud fra, at jo længere patienter er indlagt, jo større risiko er der for at de bliver smittet. Mange afdelinger har 72 timers behandlingsansvar. Du bliver indlagt igen, hvis du har smerter.

Jeg har tit stået med patienter i telefonen. Så har vi som sygeplejersker den opgave, at vi kan rådgive og behandle patienterne. Det er ikke tilfældet i Tyskland. Der skal man vente på, at der er en læge til stede", fortæller Anja Ziemer. Hun oplever, at der er en forskel på, hvilken indstilling patienterne har til deres behandling. "I Danmark er de mere ambitiøse og hurtige til at komme ud af sengen. Der er den kulturforskel. I Tyskland tror man stadig, det er godt at være indlagt i 14 dage, fordi sådan har det bare altid været. Man hænger lidt tilbage i udvikling", siger hun.

Politikere ser mod nord og syd

Den radikale politiker Martin Lidegaard fremhæver i sin bog, at 2,7 millioner danskere i dag føler det påkrævet at tegne en supplerende sundhedsforsikring, "fordi de vil have mere, end det offentlige umiddelbart kan tilbyde", som han konkluderer.

Sundhedsøkonom Jes Søgaard siger dog om de private sundhedsforsikringer i Danmark:

"Når man ser på sundhedsudgifter og aktører i alt, både det offentlige og de private forsikringsordninger, flytter det ikke så meget i Danmark. Udgifter finansieret af frivillige sundhedsforsikringsordninger udgør 2,6 procent af de samlede sundhedsudgifter på trods af, at halvdelen af befolkningen har en privat forsikring".

Men det er et politisk signal, Martin Lidegaard sender, og han mener, at vi i Danmark bør efterligne den måde, vi har indrettet vores pensionssystem på, så de fleste i dag sparer op til en privat pension, der supplerer den folkepension, alle får.

“I Tyskland tror man stadig, det er godt at være indlagt i 14 dage, fordi sådan har det bare altid været. Man hænger lidt tilbage i udvikling.”

Anja Ziemer, sygeplejerske fra Sydslesvig med arbejde i Danmark.

Sundhedsudgifter per indbygger

Ifølge European Summary on Health Systems and Politics er Schweiz det land i Europa, der har de største sundhedsudgifter per indbygger, nemlig 8.533 dollars i 2022. På andenpladsen kommer Norge, på tredjepladsen Luxembourg og på fjerdepladsen Tyskland, hvor udgifterne til sundhed per indbygger er 6.739 dollars. Fjerde-, femte- og sjettepladsen går til Holland, Sverige og Østrig. Danmark er nummer og har udgifter pr indbygger til sundhed for 6.016 dollars per indbygger. Seks dollars mere end Irland. I de 27 EU-medlemsstater, de tre lande i Den Europæiske Frihandelssammenslutning (EFTA - Island, Liechtenstein og Norge) og Storbritannien er de gennemsnitlige udgifter til sundhed 4.347 dollars per indbygger.

Han foreslår, at der skal være “en bred bund af gratis og skattefinansierede sundhedsydelse til alle”, og her kommer så et forslag, der peger hen på en løsning, som minder om den tyske model:

“Ovenpå dette en halvprivat ekstra sundhedsydelse, for eksempel gennem en obligatorisk velfærdsopsparing, som vi selv betaler for gennem vores overenskomster, men med fuldt skattefradrag, startende med lidt og voksende over tid,” skriver Martin Lidegaard. Så der er politiske kræfter i Danmark, som ser mod Tyskland. Men der er sandelig også politiske kræfter i Tyskland, som ser mod Danmark.

“Vi har et meget bureaukratisk system. Der er flere institutioner, der har et ansvar. Forbundsregeringen, landsregeringerne, kommunerne. Og mange, mange sygekasser. I og med at der er så mange, er der også mange med forskellige interesser, der vil bestemme noget. Der er sygehuse, som drives af kirker og alle mulige sociale foreninger. Derudover er der private investorer, og de driver ikke sygehuse af gavmildhed, de skal tjene penge på det”, siger Christian Dirschauer fra SSW.

Udover at det er et kompliceret system, mener han, at det er meget svært at ændre noget, fordi der så mange forskellige interesser. Han er også enig i, at det danske system er tilrettelagt efter, at man skal spare penge, og det tyske på, at nogle skal tjene penge.

“Men i henhold til det tyske system er der ikke kun nogle, der skal tjene penge. Det indebærer også, at der skal spares. De private, som driver sygehuse, skal have patienter og tjene penge. Men de ønsker også lavere omkostninger for at sikre indtjeningen. Man skal altså både spare og tjene penge”, siger han. Christian Dirschauer tilføjer, at han ikke blot betragter sundhed som en vare.

“Det er en del af de grundlæggende strukturer i vores samfund. Vi vil gerne have et systemskifte til noget offentligt og også gerne noget skattefinansieret. Det er det, jeg tror, vil være det bedste. Sundhedsvæsenet er presset både syd og nord for grænsen. Jeg tror, det tyske system som helhed er for bureaukratisk. Der er en høj medicinsk standard i både Danmark og Tyskland, ingen tvivl om det”, siger han og tilføjer, at situationen for personalet er også bedre nord for grænsen.

Det bekræfter sygeplejerske Anja Ziemer, som ikke er den eneste, der vælger at pendle over grænsen mod nord for at arbejde for Region Syddanmark.

Da et træ væltede i Frankrig, fik Ingrid afklaring

I mere end 100 år har Ingrid Skøtt Nielsens familie levet i uvished om, hvad der skete med hendes bedstefars lillebror, Erik Petersen Skøtt, der blev tvunget i krig for Tyskland under Første Verdenskrig. Men da et træ væltede i Frankrig, fik familien afklaring, og Erik Petersen Skøtt blev begravet som dansker.

Tekst og fotos: Alexander Leicht Rygaard

“Jeg troede faktisk ikke, at jeg ville blive rørt igen, men der kan man bare se”. Ingrid Skøtt Nielsen smiler en smule og rykker sig lidt i stolen. Med en forsigtig bevægelse fjerner hun den tåre, der netop har forladt hendes ene øjenkrog. “Jeg ved ikke hvorfor, men det føles som om, han lige er død, og ikke at han faktisk døde for mere end 100 år siden. Det var den samme følelse, der ramte mig til begravelsen i Frankrig i sommer. Det er nok stadig overvældende at tænke på, at Erik nu endelig har fået fred i dansk jord”, siger hun, da magasinet Grænsen besøger hende i Haderslev en formiddag i oktober.

Erik er Erik Petersen Skøtt, lillebror til Ingrid Skøtt Niensens bedstefar. Han blev indkaldt til den tyske hær den 4. maj 1915 og meldt savnet den 21. juni 1916 på slagmarken nær den franske by Verdun under et af de mest voldsomme slag under Første Verdenskrig. Og den 15. juli 2024 blev han så lagt i jorden på Den Sønderjyske Kirkegård i franske Braine.

Knogler under træet

Det var under en efterårsstorm i 2022, at et træ væltede på offentlig grund nær Verdun. Da oprydningen gik i gang, stødte franske renovationsarbejdere på de jordiske rester af fem soldater fra Første Verdenskrig. En af dem var sønderjyske Erik Petersen Skøtt, der kunne identificeres takket være sit hundetegn. “Det er lidt utroligt. Tænk, hvor længe han kunne have lægget dér, hvis ikke det træ var væltet”, siger Ingrid Skøtt Nielsen, der læ-

ste om fundet i JydskeVestkysten en juli morgen i 2023.

“Det var jo egentlig meget tilfældigt. Hver fredag henter jeg avisen fra postkassen og folder den ud på det runde bord i mit køkken. Så spiser jeg lidt morgenmad og læser avisens artikler. Den her morgen fik jeg nærmest rundstykket galt i halsen, for midt på forsiden stod navnet på min bedstefars lillebror, hvis skæbne vi aldrig havde kendt”, fortæller Ingrid Skøtt Nielsen.

I den uddybende artikel i avisen stod også navnet på Ingrid Skøtt Niensens bedstefar, Lauritz Petersen Skøtt, og at da man søgte efterkommere i familien. Med dunkende hjerte greb Ingrid Skøtt Nielsen ud efter telefonen, og knap et år senere var hun så med, da bedstefarens lillebror fik en ordentlig begravelse.

“Det var en meget smuk oplevelse”, husker Ingrid Skøtt Nielsen om turen i sommer til Braine, hvor mindstedet for de faldne sønderjyder, der deltog i Første Verdenskrig på tysk side, findes. Erik Petersen Skøtt blev bisat som soldat nummer 80 på kirkegården, og til begravelsen deltog mere end 300 mennesker, herunder en stor delegation fra Sønderjylland. Begravelsen var nemlig blevet slået sammen med markeringen af 100-året for kirkegårdens indvielse, hvilket Ingrid Skøtt Nielsen opfattede som en stor ære.

“Jeg var meget stolt under hele turen. Jeg oplevede en stor respekt, og mange af de officielle deltagere fra både Danmark og Frankrig ville gerne hilse på og høre, hvad jeg havde at fortælle”, siger hun.

“Jeg tænkte en del på min bedstefar undervejs. På en måde har han også fået ro, nu hvor vi endelig ved, hvad der skete med hans lillebror Erik.”

Ingrid Skøtt Nielsen, slægtning til dræbt under Den Store Krig.

“Jeg tænkte en del på min bedstefar undervejs. På en måde har han også fået ro, nu hvor vi endelig ved, hvad der skete med hans lillebror Erik”, tilføjer Ingrid Skøtt Nielsen.

Tre brødre, tre skæbner

Både Erik Petersen Skøtt, Lauritz Petersen Skøtt og den yngste bror Marius Petersen Skøtt blev som sønderjyder indkaldt som soldater i den tyske hær under Første Verdenskrig. Sønderjylland var under tysk herredømme som følge af det danske nederlag i 1864, og krigsindkaldelsen kom til at præge de tre brødre på tre forskellige måder.

Lauritz Petersen Skøtt havde som den ældste bror allerede kone og barn, nærmere bestemt Ingrid Skøtt Niensens far, Hans, og det fik ham til at flygte over grænsen til Danmark.

“Han havde været indkaldt i et par måneder og havde ikke været i kamp. Det havde han heller ikke lyst til at komme, så han flygtede over Kongeåen og slap for krigen”, fortæller Ingrid Skøtt Nielsen.

“Anderledes gik det den yngste bror Marius, der fik skudt sin kæbe i stykker og tilbragte lang tid på lazarettet. Han overlevede krigen, men blev aldrig den samme. Han isolerede sig fra resten af familien, men fik alligevel kone og børn”, tilføjer hun.

Ved begravelsen i Frankrig mødte Ingrid Skøtt Nielsen tre efterkommere fra Marius Petersen Skøtts familie, men de vidste ikke meget om familiens historie.

“Jeg har heldigvis min røde bog”, siger Ingrid Skøtt Nielsen og peger på en A4-formet bog i en dybrød farve.

“Det er en slægtsbog, som min far fik lavet. Der står selvfølgelig ikke så meget om Erik, men min bedstefar og Marius er mere nævnt”, tilføjer hun.

En værdig ceremoni

Sammen med de andre efterkommere var Ingrid Skøtt Nielsen med til at sænke Erik Petersen Skøtts urne i jorden på kirkegården. Og det var en scene, der udviklede sig en smule komisk.

“Det var en vældig flot ceremoni. Der var alle mulige militærfolk til stede med mange udmærkelser på brystet og skuldrene. Vi sang danske salmer, og så var Dannebrog blevet lagt på et bord med en blomst placeret ovenpå. Det var lige ved siden af graven,

hvor der også var blevet sat blomster. Det var meget rørende”, fortæller Ingrid Skøtt Nielsen.

“Det var så to af de andre efterkommere, der skulle placere urnen i graven. Men hullet var ikke bredt nok. Der var simpelthen ikke blevet fjernet jord nok, så en forsvarsattaché måtte ned på knæ og hjælpe med at få urnen placeret korrekt. Og pludselig tabte han så sin spidshue. I samme øjeblik løftede han hovedet og kiggede på mig, og så kunne jeg ikke lade være med at smile”, siger hun.

Ingrid Skøtt Nielsen fortæller videre, at det var lidt mærkeligt at stå med tårer i øjnene og samtidig forsøge at undertrykke et stort smil, mens en slægtning, der mistede livet for mere end 100 år siden, blev begravet.

“Erik var jo forældreløs, da han blev sendt i krig. Faren var død i en tidlig alder, og moren døde i 1915. Det er hårdt at tænke på, synes jeg. Han blev kun 21 år, og det er jo alt for lidt. Jeg har selv børnebørn på den alder, og tanken om, hvis de skulle i krig, er ikke til at bære”, siger Ingrid Skøtt Nielsen og tager fat om et lille emblem, hun bærer på brystet.

“Det er en valmue. Jeg købte den i Frankrig. Den får mig til at tænke på Erik, men også på mine børnebørn. Det kan lyde underligt, men jeg føler en stærk forbindelse til ham. Han er familie, og blod er tykkere end vand. Han var jo bare en dreng, der blev sendt i krig og blev dræbt”, siger Ingrid Skøtt Nielsen.

En krig i arv

Den røde valmue er et kendt tegn for mindet om faldne soldater. Det har den været siden Første Verdenskrig, hvor valmuer i massevis dukkede op på markerne, hvor de døde soldater var blevet begravet, som et minde om de tabte liv. Særligt i England bliver valmuen stadig anvendt i dagene omkring den 11. november, hvor afslutningen på Første Verdenskrig markeres. På dansk kendes dagen som ‘Våbenstilstandsdagen’, mens den på engelsk hedder ‘Remembrance Day’. En dag, der også bliver højtideligholdt af flere af Grænseforeningens lokalforeninger.

“En kvinde i butikken fortalte mig historien, og det var meget rørende. Det er en virkelig smuk, men også sart blomst”, siger Ingrid Skøtt Nielsen.

Selvom Første Verdenskrig sluttede for mere end 100 år siden, har krigen påvirket Ingrid Skøtt Niensens familie dybt. Hendes bedstefar fortalte indimellem

om Erik, lillebroren, der forsvandt, men aldrig om Marius, lillebroren, der fik sit ansigt vansiret i kamp og vendte familien ryggen.

“Jeg mindes ikke at have hørt min bedstefar fortælle om Marius. Det var også først langt senere, da min far viste mig slægtsbogen, at jeg opdagede, at min bedstefar havde haft endnu en lillebror. Jeg ved ikke hvorfor, men han fortalte kun om Erik”, slutter Ingrid Skøtt Nielsen.

Ingrid Skøtt Nielsen foran sin bedstefars lillebrors gravsted på Den Sønderjyske Kirkegård i Braine, Frankrig.

Foto: Lene Wuil/Koldings Stadsarkiv

Museumsinspektør: Et helt unikt fund

Det er meget usædvanligt, at man har fundet og identificeret de jordiske rester af en sønderjysk soldat fra Første Verdenskrig. Sådan siger René Rasmussen, der er museumsinspektør i Museum Sønderjylland.

“Det tror jeg ikke er sket inden for i hvert fald de seneste 50 år. Det er et helt unikt fund”, siger han.

Museumsinspektøren fortæller, at man i Frankrig og Belgien stadig finder faldne soldater fra Første Verdenskrig, men de er som regel britiske, franske og tyske.

“Man skal huske, at der under Første Verdenskrig døde flere millioner soldater. Slaget ved Verdun og Slaget ved Somme var nogle af de største kampe, og der faldt sammenlagt flere end 600.000 soldater. Det er rigtig mange mennesker, og det er langt fra alle faldne, der blev fundet og lagt i en grav”, siger René Rasmussen.

Den fundne sønderjyske soldat, Erik Petersen Skøtt, blev identificeret takket være et identifikationsmærke, også kaldet ‘hundetegn’, som han bar på sig, og som nu er blevet overdraget til Museum Sønderjylland. En ring og et ur, der blev fundet sammen med hundetegnet, er ligeledes blevet overdraget til det sønderjyske museumsforetagende.

“Det er vi meget glade for. Genstandene kommer nok til at indgå som en del af vores særudstilling om Første Verdenskrig på Sønderborg Slot, som vi åbnede i 2023. Her er det nemlig den personlige historie, der er i fokus”, siger René Rasmussen.

Omkring 30-35.000 sønderjyder blev indkaldt til krigstjeneste i den tyske hær. Omkring 6.000 blev dræbt, mens ca. 4.000 blev varigt invalideret.

“Krigen berørte alle. Næsten alle familier havde mænd ved fronten, og hjemme blev livet helt anderledes med savn og sorg”, siger René Rasmussen.

Erik Petersen Skøtt blev i sommer begravet som soldat nummer 80 på Den Sønderjyske Kirkegård i Braine.

Museum Sønderjylland har siden 2014 haft hjemmesiden denstorekrig1914-1918.dk, hvor formålet er at oplyse om de sønderjyder, der deltog i Første Verdenskrig. Erik Petersen Skøtt var allerede registreret på hjemmesiden, hvor i alt knap 14.000 sønderjyder (heraf ca. 6.000 faldt og 8.000 overlevende) er at finde. Arbejdet er drevet af frivillige, og René Rasmussen fortæller, at målet er, at alle sønderjyske krigsdeltagere er i registret om 20-30 år.

Lokalforening deltog i begravelse: En rørende oplevelse

Grænseforeningen Kolding var med, da Erik Petersen Skøtt blev begravet på Den Sønderjyske Kirkegård i Braine den 15. juni 2024.

“Det var en meget rørende oplevelse. Det var historisk. I så mange år var han forsvundet og gemt væk som tysk soldat i fransk jord. Men nu er han igen blevet dansk”, siger Jutta Juhl, der er medlem af bestyrelsen i Grænseforeningen Kolding.

Erik Petersen Skøtt var en ung soldat fra Haderslev, der blev meldt savnet den 21. juni 1916 efter Slaget ved Verdun, et af de største militære sammenstød under Første Verdenskrig, og det var også nær Verdun, at resterne blev fundet. En historie, der gjorde indtryk på Jutta Juhl.

“Min egen bedstefar kom såret hjem fra krigen, men det gjorde hans lillebror ikke. Han ligger begravet på soldaterkirkegården i Manicourt. Så jeg er vokset op med mange historier fra dengang, og det er selvfølgelig derfor, jeg bliver ekstra rørt af at være med til sådan et arrangement. Det var en stor oplevelse”, siger Jutta Juhl.

Det var Kolding Kommune, som havde inviteret to frivillige fra organisationerne Dannebrogssamfundet, Genforenings- og Grænsemuseet, Veteraner i Kolding, Garderforeningen i Kolding samt Grænseforeningen Kolding. Udover Jutta Juhl deltog Henning Haugaard, der er formand for Grænseforeningen Kolding.

Der deltog også repræsentanter fra de fire sønderjyske kommuner, Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa. Bl.a. var Mads Skau (V), borgmester i Haderslev Kommune, med i begravelsen af Erik Petersen Skøtt. Derudover spillede Slesvigske Musikkorps koncert.

Den Sønderjyske Kirke i Braine, der blev oprettet den 15. juni 1924, har siden efteråret 2023 været udnævnt som UNESCO-verdensarv sammen med alle andre begravelses- og mindesteder fra Første Verdenskrigs vestfront i Belgien og Frankrig.

Det tyske valg kommer efter al sandsynlighed til februar

Af Poul Struve Nielsen
Foto: SSW

For SSW står en ting klar: Vi må gensidigt lytte mere til hinanden og arbejde sammen om at finde løsninger, siger Stefan Seidler, forbundsmedlem for Syd-slesvigsk Vælgerforening (SSW).

Regeringssammenbrud: Det er sket før, men det er usædvanligt, at der ikke går fire år mellem valgene i Tyskland

Hele Tyskland skal til valg. Den 23. februar 2025 skal der vælges en ny forbundsdag.

Den socialdemokratiske forbundskansler Olaf Scholz vil anmode om et tillidsvotum den 16. december, og det ved han godt, han ikke får.

En humoristisk beskrivelse af den tyske trafiklysregering er, at den har ændret sig til et fodgængersignal. Der er kun rød (socialdemokraterne i SPD) og grøn (De Grønne) tilbage. Det gule lys (de liberale i FPD) er ikke længere med.

Derfor bliver der valg nu. Når finansminister Christian Lindner og hans liberale parti er ude af regeringen, og vicekansleren,

økonomi- og klimaminister Robert Habeck, allerede har meldt sig som kanslerkandidat, så er regeringen lammet. Når der heller ikke ligger nogen finanslov, som kan vedtages, så er valget en hastesag. Valget bliver historisk. Det er kun anden gang – og første gang siden 1953, at det danske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), kan gå til valg med et medlem i Forbundsdagen. Denne gang bliver det Stefan Seidler. I den første forbundsdag i årene 1949-53 sad Hermann Clausen på et mandat fra SSW.

“Ingen har gavn af den seneste tids skænderier. Nu skal vi til at løse problemerne. Folk har lavvandede i pengepungen, fordi fødevarer ➔

og el er dyrt. De bekymrer sig om deres arbejdspladser og er usikre på fremtiden,” siger Stefan Seidler, som med stemmer fra 65 af de 67 delegerede blev genvalgt som SSW-kandidat til Forbundsdaysvalget i valgkreds 1, Flensborg-Slesvig.

Forinden havde SSW holdt årsmøde, så de politiske budskaber til valgkampen er også på plads. SSW vil gøre op med den såkaldte gældsbremse, der sætter grænser for, hvor meget Tyskland må optage i lån. Der skal investeres i infrastruktur, bedre sociale vilkår og klima.

Der skal gang i økonomien og digitaliseringen, hvor Tyskland sakker agterud.

Desuden lægger SSW selvfølgelig vægt på sin rolle som det regionale parti i Slesvig-Holsten. Men også en delstat som Slesvig-Holsten mærker til at være udkant. Der er kæmpe forskel på situationen nord og syd for den danske grænse. Tyskland er ikke nær så digitaliseret, elbiler er ikke billigere end andre biler, for bilafgiften har aldrig været særlig høj. Der er arbejdsløshed, og folk har bare ikke så mange penge på lommen som i Danmark.

Berlin og Norden

“Ofte går de beslutninger, der tages i Berlin, hen over hovedet på almindelige mennesker, og det gælder også os her i Norden”, siger SSW’s forbundsdaysmedlem Stefan Seidler.

SSW vil ikke komme ind i Forbundsdaysen, hvis det kun er folk fra det danske mindretal, der stemmer på partiet. Men udover at være partiet, der kæmper for mindretallene, så er SSW også et parti, der kæmper for udkantsområderne, selvfølgelig især Slesvig-Holsten, og for social sikkerhed.

“Vi har brug for politiske løsninger, som ikke kun er møntet på folk, der lever i storbyerne. Hvad nytter det politisk at støtte overgangen til elbiler, hvis folk ikke har råd til dem, og der alligevel ikke er ladestander? Så langt er de fra virkeligheden i Berlin”, siger Stefan Seidler.

Han tilføjer, at både de seneste landdagsvalg i Tyskland og præsidentvalget i USA har vist, at mange mennesker ikke føler sig repræsenteret og set af politikerne.

“Det må vi lave om på. I SSW kærer vi os om vores

“Ofte går de beslutninger, der tages i Berlin, hen over hovedet på almindelige mennesker, og det gælder også os her i Norden”

SSW’s forbundsdaysmedlem, Stefan Seidler.

folk heroppe nordpå, og om, hvad der trykker dem. De mennesker her, som bor ved kysterne, forventer, at der snart kommer gang i bygningen af diger for at undgå skader ved oversvømmelser”.

“De forventer, at der er en læge i nærheden af, hvor de bor, og ikke kun inde i byen. Og det er klart, at social retfærdighed ikke må spilles ud mod intern sikkerhed og integration. For SSW står en ting klar: Vi må gensidigt lytte mere til hinanden og arbejde sammen om at finde løsninger. Jeg vil i denne turbulente tid sætte alt ind på, at vores regionale anliggender og vores mindretals vilkår ikke går under radaren”, siger Stefan Seidler.

Det vil være historisk, hvis han bliver genvalgt. Så er det første gang, SSW får to perioder i træk i Forbundsdaysen. Det var muligt at få en kandidat valgt ind ved det første forbundsdaysvalg i 1949, fordi spærregrænsen på fem procent ved det første parlamentsvalg i forbundsrepublikken gjaldt stemmerne i delstaterne. Ved valget i 1953 skulle man have fem procent i hele Vesttyskland for at komme ind. Det kunne SSW selvfølgelig ikke mønstre.

Som mindretalsparti fik SSW dog en undtagelse fra spærregrænsen med København-Bonn-erklæringerne i 1955, men alligevel lykkedes det først igen at samle stemmer nok til en plads i Berlin ved valget i 2021. Nu gælder det 2025.

Usædvanligt med valg før tiden

Alle ved, der bliver valgt i Tyskland, selv om det ikke er udskrevet

Den tyske forfatning er noget anderledes end den danske. En dansk statsminister ville i de fleste tilfælde bare have udskrevet valg, da regeringssamarbejdet brød sammen. I Danmark er der to tilfælde i nyere tid, hvor der er skiftet regering uden et valg, nemlig da den sønderjyske konservative statsminister Poul Schlüter kom til, og da han gik af.

Begge gange skiftede Det Radikale Venstre blok, først fra rød til blå, så fra blå til rød. Hvis der var et midterparti med tungen på vægtskålen i Tyskland, så kunne den manøvre også lade sig gøre.

Det skete faktisk også i 1982, da Helmut Kohl (CDU) efterfulgte Helmut Schmidt som forbundskansler. Dengang var FDP med den mangeårige udenrigsminister Hans-Dietrich Genscher som formand tungen på vægtskålen i en tre-parti situation, hvor SPD stod til venstre og de to konservative partier CDU og CSU til højre.

Helmut Schmidt gik af, efter der var stillet et mistillidsvotum til ham. En tysk kansler har nemlig ikke samme mulighed som en dansk statsminister for bare at udskrive valg, selv om de parlamentariske muligheder synes udtømte. Ifølge den tyske forfatning kan Olaf Scholz afløses af en anden kansler, hvis oppositionen stiller et mistillidsvotum til ham. Men det kræver, at oppositionen er enig om en anden kanslerkandidat, som da Helmut Kohl afløste Helmut Schmidt.

Kansler Scholz kan også selv bede om en tillidsafstemning i forbundsdagen. Det er så det, han gør. Når han 16. december konstaterer, at der ikke er tillid til ham, skal præsident Frank-Walter Steinmeier vurdere situationen. Hvis han beslutter sig for, der skal være nyvalg, vil der være 60 dage til valgdagen.

Da et stort politisk flertal er enige både om nyvalget og valgdatoen, bliver det også præsidentens beslutning, at der skal være valg den 23. februar 2025.

Det er sjældent, der afholdes valg før tid i forbundsrepublikken. Det skete i Vesttyskland i 1972, da den daværende kansler Willy Brandt (SPD) mistede sit flertal i en mudret parlamentarisk situation, men SPD og FDP kunne fortsætte i regering efter valget.

Anden gang var i 1983, hvor FDP var blevet splittet efter at have skiftet side fra SPD til CDU/CSU. Valget stadfæstede Helmut Kohls position som kansler, som kom til at holde til på den anden side af Den Kolde

Krig. Ved valget kom De Grønne for første gang i Forbundsdagen.

Valg i nyere tid

Allerede få måneder efter genforeningen mellem Vesttyskland og Østtyskland var der igen valg til Forbundsdagen før tid. Det skyldtes uenighed om finansieringen af genforeningen. Kanslerkandidat for SPD var dengang Oscar Lafontaine, som nu er gift med en af hovedrolleindehaverne i den kommende valgkamp, Sahra Wagenknecht (hendes parti hedder Bündnis Sahra Wagenknecht).

Tyskland i krise

Også i 2005 blev der holdt valg før tiden. Resultatet førte til, at forbundskansleren for første gang var en kvinde og en østeuropæer, valget førte nemlig til, at Angela Merkel (CDU) kom til magten.

Når man skriver om tyske valg, så kommer tiden fra 1949, hvor de to tyske stater blev grundlagt, mest til at handle om den ene, nemlig forbundsrepublikken Tyskland. DDR (Den Tyske Demokratiske Republik) var trods sit navn ikke demokratisk, det var nødvendigt at bygge en svært bevogtet mur i Berlin og et tilsvarende hegn gennem landskabet i resten af Tyskland for at hindre folk i at flygte derfra.

Tyskland er i økonomisk krise. Den tyske regering forudser negativ økonomisk vækst for andet år i træk. Og der er stadig stor forskel på levestandarden i det tidligere Vesttyskland, som oplevede stor økonomisk vækst og fremgang i levestandarden i efterkrigstiden, og det tidligere Østtyskland, som ikke havde en bæredygtig økonomi.

Det er en grund til, at det højreekstreme parti AfD (Alternative für Deutschland), som ingen andre partier vil samarbejde med, og protestpartiet til venstre, Bündnis Sahra Wagenknecht, står særlig stærkt i det østtyske.

En anden grund er, at Olaf Scholz ifølge meningsmålinger er en upopulær kansler i befolkningen.

Den mest populære kanslerkandidat i meningsmålingerne er det konservative CDU's formand Friedrich Merz, som også bakkes op af CDU's søsterparti Bayern, CSU.

Min far sagde: Så kommer du aldrig hjem igen

“B rugsen lå i den bygning lige rundt om hjørnet, hvor der er et stort stillads foran. Jeg ved ikke, om det er taget, eller hvad de nu renoverer”, siger Christa Vægter.

I dag bor hun få hundrede meter fra det første sted, hun kom til på Falster, hvor hun har levet det meste af sit liv. Hun har været engageret i lokalsamfundet på flere måder. Blandt andet som formand for Grænseforeningens lokalforening på Nordfalster. Og hun har også bogstaveligt talt grænselandet i blodet. Hun er født på en gård i Harreslev i december 1938, kun 1000 meter fra den danske grænse ved Frøslev.

“Mine bedsteforældre var ærgerlige over grænse-
dragningen”, siger hun.

Ærgerlig kan nok ikke gøre det. To af hendes fars brødre, som blev sendt i krig for Tyskland under Anden Verdenskrig, kom ikke tilbage. Så det kostede den dansksindede familie dyrt, at grænsen lå en kilometer for langt mod nord. Christa Vægter, som er født Jørgensen, kunne have haft en større familie, hvis ikke hendes far og hans brødre var blevet tvunget med i Tysklands krig.

Det var heldigt for hende og hendes søskende, at fa-

Det gjorde Christa Vægter heller ikke, da hun forlod familien i Sydslesvig og kom i lære hos brugsuddeleren, hun havde været feriebarnd hos

deren overlevede. To år efter krigen, i 1947, døde deres mor af kræft. Måske også derfor var det svært for ham sige farvel til den blot 16-årige datter, da hun ville have en læreplads langt væk for en periode på fire år. Og han fik ret, hendes far. Hun kom aldrig hjem igen. "Men min far syntes godt om Knud, min mand. Det var ligesom et plaster på såret," fortæller hun.

Færdiguddannet og gift

Knud Vægter arbejdede 40 år for Monberg og Thorsen. "Kort efter vi blev gift i 1958, da jeg var færdiguddannet, rejste han otte måneder til Thulebasen i. Jeg tog på husholdningsskole i Vordingborg imens", fortæller Christa Vægter.

Hun synes, det er meget sjovt, at hun faktisk var glad for

at gå der, mens husholdningsskolerne har fået et noget stramt eftermæle, fordi forfatteren til 'Matador' lod Regitze Varnæs stikke af fra én, hvor de unge kvinder lærte at flå harer, hvis de nu blev gift med en lærer, og at pibe kraver, hvis de nu skulle blive gift med en præst. Christa Vægter var allerede gift med en tømrer, der var blevet betonformand og var med til at bygge alt muligt. Det var nu også 14 år senere, end Matador-afsnittet udspiller sig.

Den hårde undervisning oplevede hun i sine allerførste skoleår, som var i tysk skole. Men da den danske skole i Harreslev stod færdig, fortsatte skolegangen der, og i 1951 begyndte hun i 1. mellem i Christian Paulsen-Skolen i Flensborg. Der var fem klasser med 30 elever i hver.

"Der var himmelvid forskel på den måde, de tog os ele- ➔➔

ver på. Der var nogle helt andre forhold på den danske skole, og lærerne interesserede sig for børnene. Det var godt, jeg kunne komme i den danske skole. Jeg er født i Harreslev og kom i Harreslev Danske Skole, da den åbnede. Der var i en bygning, der senere blev børnehave. Der havde også været en dansk skole før krigen". Det var en stor sorg for Christa Vægters bedstefar og bedstemor, at de ikke kom med til Danmark, for gården lå kun en kilometer fra Frøslev grænse. "Der var tre gårde der, som stemte tysk, og to, som stemte dansk. Det betød, at min far var med i krigen. I familien var der tre drenge. Min far var Arthur Jørgensen. Hans to brødre, Kristian, som var slagter, og Peter, som var drogist, de faldt. Så efter krigen var der kun mig, min far og min faster, Christine, faster Laura og farbror Jakob". Hendes far var ved luftværnsartilleriet på østfronten. Han var heldig og kom hjem.

Familier bliver ødelagt

"Da jeg var barn, kom han hjem på orlov, og jeg troede, der lå en fremmed mand i sengen. Efter krigen var der mange, som var rigtig fattige. Der var mange krigsinvalider. Der var mange børn, som havde mistet deres far. Det var en barsk tid. Men det lærte man jo at leve med. Man indretter sig jo. Desværre er de ikke blevet klogere i dag. Krig er forfærdeligt. Alting bliver bare ødelagt. Familier bliver ødelagt".

Christa Vægter fortæller, at fordi hendes forældre havde en gård, manglede familien ikke mad.

"Vi kunne slagte grise. Der var grøntsager og kartofler. Men vi kunne ikke få tøj. Man måtte sy tøj om fra de voksne til børnene. I de familier, hvor faren var faldet, og moren skulle forsørge børnene. Det var der ikke meget hjælp at få."

I årene efter krigen var der ikke god stemning mellem danskere og tyskere.

"Når vi kom forbi den tyske skole på vej til vores skole, råbte vi alt muligt efter hinanden. De råbte 'Speckdänen', og vi råbte også noget mindre pænt tilbage. Men vi var vant til, at nogle var danske, og andre var tyske. Og vi har levet i fred og ro med naboerne gennem alle tiderne, så der har ikke været noget der."

"Mine bedsteforældre, min far, mine søskende og jeg talte altid sønderjysk. Min mor talte plattysk. Hun var fra Andrup, en anden landsby. Sådan var det, især på landet. Der blev talt plattysk, sønderjysk, almindeligt dansk og højtysk. Vi vidste, når folk kom på besøg,

“Der blev læsset børn af undervejs i Jylland og på Fyn. Vi måtte slæbe vores kufferter ombord på færgen i Nyborg og ned igen i Korsør. Jeg blev sat af på Ore Hoved Station. Så kom ferieførældrene. De var på cykel.”

Christa Vægter, tidligere feriebarn

hvad man skulle tale”, siger Christa Vægter. De danske skoleelever i Sydslesvig havde lærere fra Danmark i skolen. “Fantastisk gode lærere. Der var respekt for lærerne. Jeg kunne virkelig godt lide at gå i skole. Harreslev var en landsby, en gammel bondelandsby med gårde, bager, købmand og slagter. Som det var i landsbyerne dengang”.

Feriebarn

Hun blev feriebarn i 1946.

“Nu har der ikke været forretning i mange år i bygningen, hvor Brugsen lå. Jeg kom i lære, da jeg var blevet konfirmeret. Jeg var glad for at stå i butikken som feriebarn. Man kunne få alt. Grovvarer, fødevarer, tekstil. Vi havde alt. Folk kunne også bestille alting. FDB’s lager lå i Vordingborg, og Storstrømsbroen er fra 1937, så der var ikke langt”.

Da Christa Vægter skulle afsted som feriebarn, blev børnene sat på toget i Flensborg.

“Der blev læsset børn af undervejs i Jylland og på Fyn. Vi måtte slæbe vores kuffertyr ombord på færgen i Nyborg og ned igen i Korsør. Jeg blev sat af på Ore Hoved Station. Så kom ferieførældrene. De var på cykel. Og de trak den hjem med kufferten. Rejsen var arrangeret, så der var danskere med fra Sønderjysk Forening, det vil sige Grænseforeningen, til at følge os.”

Nye måder at mødes på

Ordningen med ferie børn sluttede i 2019. Tiderne, hvor danske familier tilbragte flere uger af sommerferien hjemme i eget hus og have eller på gården – med den fornødne plads og ro til at have et ferie barn – er forbi. Men Grænseforeningen og Skoleforeningen i Sydslesvig har nytænkt kultur- og sprogmødet. Flere hundrede børn fra Sydslesvig og Danmark været med på Skoleforeningens Rejsekontors sommerlejre. Desuden holdes der Elevudvekslingen, som opleves som en attraktiv kulturmødeaktivitet og sprogrejse for børn på begge sider af grænsen. Her bor danske børn hos en sydslesvigsk familie i en uge, og ugen efter skiftes der familier, så sydslesvigske børn kommer til Danmark

Hendes mand, Knud Vægter, var med til at bygge Langelandsbroen og Svendborgsundbroen. Sønnen Kjeld blev født på Rudkøbing Sygehus i 1962, og datteren Tine blev født i 1965 i Svendborg.

“Da børnene blev store, begyndte jeg på børnehavese-minariet i Nykøbing. Jeg blev færdig i 1985. Her sagde de andre om Knuds rejseri: Det ville vi ikke finde os i. Jeg spurgte: Hvor mange af jer er så skilt. Jeg havde også børn”.

“Jeg kunne snakke med folk på en helt anden måde, fordi jeg havde prøvet lidt af hvert. Jeg arbejdede i SFO’en på Ejegodskolen, indtil jeg gik på efterløn. Det var en god arbejdsplads”.

Familien flyttede ind i huset, hvor Christa Vægter bor den dag i dag, i 1969.

Stadig kontakt

“Da vi kom hertil, fik Svend Aage Andersen, som havde været med til at starte Grænseforeningen her, mig med i bestyrelsen. Det har jeg også været glad for. Vi havde virkelig mange medlemmer i Nørre Alslev. Der var mange, specielt ældre, der var interesserede i Sydslesvig og Grænseforeningen”.

“Rundt omkring på gårdene var de næsten alle sammen medlemmer. Der var mange flere gårde. Og der boede flere mennesker. Der var karle og piger. Det var et andet liv end i dag. De fik nok heller ikke mange penge, kost og logi og lidt til. I dag sidder der en mand på en kæmpe traktor og styrer det hele”.

Christa Vægter har en kassebog fra Grænseforeningen (Sammenslutningen af Sønderjyske foreninger i Maribo Amt) fra 1934.

“Der har altid været noget, som har brændt for den sønderjyske sag.”

Christa Vægter blev boende i landsbyen, også efter at hendes ferieførældre, brugsuddelerparret, var flyttet til Nykøbing.

“Deres førstekommiss overtog forretningen og var der ene mand, til den lukkede i 1994. Brugsuddelelers børn har jeg fulgt. Én blev brugsuddeler i Nuuk, en datter blev gift med en mejerist og rejste til Sydtykland. Jeg har stadig kontakt til den yngste, Flemming”, siger Christa Vægter, som konstaterer, at tiden er forandret.

Christa Vægter har stadig kontakt til sin kusine, Marianne Huy, som har været meget aktiv i de sydslesvigske foreninger gennem årene, hvilket hun også fik Sydslesvig Prisen for i 2014.

Masser af gode bøger fra grænselandet

Af Poul Struve Nielsen

Der er kommet en del bøger, som er interessante, når man interesserer sig for grænselandet. De er gode muligheder som julegaver – eller gaveønsker.

For eksempel har historiker og museumsinspektør på Sønderborg Slot, **René Rasmussen**, skrevet om piloten Christian Johannsen i bogen 'Verdens bedste flyver'. Christian Johannsen kom til verden i det daværende preussiske Slesvig i 1880. Hjemmet var både dansksindet og dansksproget. Det lykkedes ham at blive overført til det kejserlige luftvåben i 1917. Efter krigen flyttede han til Danmark, i og med militær flyvning blev forbudt i Tyskland i 1919. Her blev han snart kendt som pressens helt og 'Danmarks bedste flyver'. Johannsen forstod at gribe chancerne, når de var der, og kastede Dannebrog ned fra et fly under den store Genforeningsfest på Dybbøl Banke i 1920. Han udkæmpede også Anden Verdenskrig for Tyskland. En spændende beretning. *Historisk Samfund for Sønderjylland*. 352 sider. 279,95 kr.

Året har budt på bøger om piloter, politik og broderier.

Der er fakta og fiktion og i det hele taget et godt udvalg af litteratur om grænselandet, som kan finde plads under juletræet

Kulturhistoriker **Kirsten Rykind-Eriksen** har skrevet 'Kampen om broderierne i Danmark 1850-1950'. En kunst- og kulturelite satte i midten af 1800-tallet gang i en dansk kulturkamp ved at proklamere, hvad de anså for den rette æstetik og dannelse, og dermed, hvad kvinder burde brodere. I bogen stilles der skarpt på almuens broderende kvinder i by og på land og på den rolle, 'det gode hjem' spillede i den igangsatte kulturkamp, der med tiden også blev ideologisk. Succesrige erhvervskvinder kom til at spille markant med i den danske kvindebevægelses politiske kamp for ligeret mellem kønnene. Det var også en del af kampen for danskheden efter 1864. *Museum Tusulanums Forlag. 548 sider. 498 kr.*

Forfatteren **Keld Conradsen** har skrevet 'Trampe-marchen', hvor handlingen udspiller sig i 1920'ernes og 1930'ernes Aabenraa. Ståljosef er kommunist og foragter både de dansknationale og de tyske nazister. Præcis som den frigjorte sygeplejerske og anarkist Emma Jensen, som bliver hans kæreste og kommer til at give ham den største gave, men også volde ham den største smerte. Byens danske borgere ser bekymrede mod syd, mens tyskerne hver dag håber på en genforening med Tyskland. Det kommer til blokader, slåskampe, trusler, hærværk, trampemarcher og masser af optog – mens Emma på sin egen måde følger med Ståljosef helt ned til borgerkrigens Spanien. *Forlaget Modtryk. 311 sider. 299,95 kr.*

Forfatteren **Anna Elisabeth Jessen** har skrevet tredje bind i en trilogi. 'Verdensport' ligger tematisk i forlængelse af de to romaner 'Om hundrede år' og 'Hjemsted'. Handlingen udspiller sig igen til en vis grad i Sønderjylland. Året er 1937. To skibsrederfamilier har vind i sejlene. Skibsfarten blomstrer og familierne bygger palæer både i Danmark og i Fjernøsten. De næste 80 år udfolder konsekvenserne af dramatiske begivenheder i krigens skygge sig. Forfatteren fortæller selv, at historien har fokus på det dansk-tyske og de valg, personerne skal træffe, for hvornår er man hvad? Et godt spørgsmål især under Anden Verdenskrig, hvor det kunne betale sig at være tysk. *Gyldendal. 348 sider. 299,95 kr.*

Journalisten og forfatteren **Poul-Erik Thomsen** har også folk fra begge sider med i sin bog 'De gjorde en forskel – politik og politikere i Sønderjylland i 100 år'. Her portrætterer han nogle af de sønderjyder, der har præget det politiske liv på godt og ondt. Her er både grænsemageren H.P. Hanssen, nazisten Fritz Clausen, de mangeårige konservative statsminister Poul Schlüter, tidligere minister og borgmester i Aabenraa for Socialdemokratiet, Kamma Larsen Ledet, og markante nulevende politikere som Venstres Eva Kjer Hansen, Socialdemokratiets Jesper Petersen og Moderaternes Henrik Frandsen. Blandt mange andre. En fin udgivelse. *Historisk Samfund for Sønderjylland. 445 sider. 298 kr.*

Helt ny fra tryk er professor emeritus i pædagogik og Grundtvigekspert **Ove Korsgaards** 'Nationalstatens fødselsveer – Om Grundtvig, krig og geopolitik'. Bogen fokuserer på Grundtvig og hans politiske venner – nogle mere grundtvigianske end Grundtvig selv, understreges det. De satte betydelige spor i den lange og brydsomme fødsel af nationalstaten. *Aarhus Universitetsforlag, 212 sider, 199,95 kr.*

'Farlig mand' er titlen på koldkrigsfortællingen om en af den østtyske efterretningstjeneste Stasis vigtigste danske spioner. **Ole Sønnichsen og Jesper Clemmensen** fortæller om journalisten Flemming Sørensen, der arbejdede for både Jyllands-Posten og Flensborg Avis, mens hans hemmelige arbejde som stikker sendte talrige mennesker i fængsel i det tidligere DDR. *Lindhardt og Ringhof. 392 sider, 349 kroner.*

Mød autentiske fortællinger fra grænselandet

Tekst: Alexander Leicht Rygaard

Foto: SSF

Grænseforeningen udvider nu sit korps af ambassadører. Det sker med et hold af voksne grænselandsbeboere, der skal fortælle deres personlige historier om at vokse op og leve et langt liv i det dansk-tyske grænse-land, både nord og syd for grænsen. Korpset har fået navnet 'Grænse-landsambassadørerne' og er etableret i samarbejde med det danske mindretals kulturelle organisation, Sydslesvigsk Forening (SSF) og Grænseforeningens lokalforening i Aabenraa, der i en årrække har haft foredragskonceptet 'Det grå guld'. Her har to

personer fra hver sin side af den dansk-tyske grænse fortalt om deres vej gennem livet. "Grænse-landsambassadørernes historier er autentiske og afspejler den store historie om grænse-land, hvor man er gået fra ufred til venskab. Det er almindelig mennesker, der er dybt nede i materien, og deres fortællinger lægger op til en samtale om forskellene i hverdagslivet i grænse-land og rundt i Danmark", siger Jens Overgaard, der er formand for Grænseforeningen Aabenraa og nyt bestyrelsesmedlem i Grænseforeningen siden april måned. En af deltagerne i det nye ambassadørkorps er sydslesvigske Anja

Fra 1. januar kan foreninger, når de besøger grænselandet, booke et møde med 'Grænselandsambassadørerne', et nyt hold af voksne grænselandsbeboere, der fortæller om livet i krydsfeltet mellem dansk og tysk.

Ziemer. Hun er uddannet sygeplejerske og har arbejdet i sundhedsvæsenet på begge sider af grænsen. "Jeg er født i Flensborg og opvokset ca. 20 kilometer uden for byen. Min mor er fra Thy, og min far er fra Slesvig, og det blev min vej ind i det danske mindretal. Jeg er opvokset med både dansk og tysk sprog, men det var først, da jeg blev voksen, at jeg opdagede, at det var noget ganske særligt. I dag ved jeg, at det dansk-tyske grænseland er et helt unikt sted at bo", siger hun.

Sønderjyske Claus Jørn Jensen, der er tidligere foreningskonsulent i Grænseforeningen, er også en del af Grænselandsambassadørerne.

"Jeg er vokset op i Gråsten, hvor der var daglige kampe med drenge fra det tyske mindretal. Dem er jeg senere blevet meget gode venner med. Det dansk-tyske grænseland rummer mange genvordigheder og fortræffeligheder, og det er erfaringerne, jeg gerne vil bringe videre. Dét, jeg har oplevet, har mine børn aldrig oplevet, og det er kun positivt", siger Claus Jørn Jensen.

Er jeres forening interesseret i at møde Grænselandsambassadørerne?

Så kontakt Jens Overgaard på jensovergaard49@gmail.com eller 40 10 81 42 (sms).

Det fungerer på den måde, at man kan booke et møde med tre til fem grænselandsambassadører, hvis man som forening i forvejen skal på udflugt til grænselandet.

Grænselandsambassadørerne kan bookes fra 1. januar 2025. Alt efter interessen bliver der på sigt mulighed for at få besøg af Grænselandsambassadørerne ude i lokalforeningerne.

Grænseforeningen har i forvejen Elevambassadørerne, et hold af unge fra det danske mindretals to gymnasier i hhv. Flensborg og Slesvig samt det tyske mindretals gymnasium i Aabenraa.

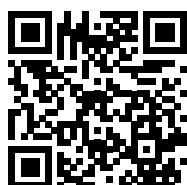
Altid opdateret

om grænselandet

Få adgang til nyheder og artikler fra det dansk-tyske grænseland, når du har lyst - året rundt.

Prøv vores introduktionstilbud **for kun 7,50 kr. / 1 €** første måned!*

Ingen binding, månedlig opsigelse mulig.

Scan qr-koden eller gå ind på fla.de/abonnement for at tage imod tilbuddet.

Få en måneds
abonnement til
7,50 kr.*

*Abonnementet fortsætter efter introduktionsperioden til den aktuelle abonnementspris, pt. 75 kr. pr. måned.

FLENSBORG **A**AVIS

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Fyn

10. februar kl. 19.00. Ringe Bibliotek (indgang fra Centrumspladsen), Algade 40, Ringe. Foredrag ved forfatter Ole Sønnichsen, der er aktuell med bogen 'Farlig Mand – Den Danske Statspion – Flemming Sørensen'. Tilmelding: <https://gf-fm.nemtilmeld.dk/10/>. Pris: 75 kr. (100 kr. for ikke-medlemmer).

Haderslev

10. februar kl. 19.00. Hotel Norden, Storegade 55, Haderslev. Afstemningsfest med festtale ved Pastor Birgitte Thun, præst ved Den Danske Kirke i Lyksborg, Sydslesvig. Aftenen krydres med fællessang og kaffebord. Tilmelding senest 3. februar 2025 til tlf. 28 31 42 41 eller 21 46 45 07. Pris: 150 kr.

Kolding

23. januar kl. 18.00. Arena Syd, Idrætsvej 3, Vamdrup. 'Spis og syng sammen'-aften i Vamdrup. Helene Ernst fra 'Sangkraft Kolding' og pianist står for fællessang. Tilmelding senest 16. januar på tlf. 26 90 95 63 eller 40 32 98 87. Medarrangør: Historisk Forening for Vamdrup. Pris: 250 kr.

10. februar kl. 19.00. Den Gamle Grænseskro, Koldingvej 51, Christiansfeld. Afstemningsfest med festtale ved Bertel Haarder, tidl. minister. Også Edel Clausen holder tale, mens den sønderjyske duo Mark og Kristoffer underholder. Tilmelding til kolding@graenseforeningen.dk. Pris: 100 kr.

Sønderborg

23. januar kl. 17.00. Knøs Gård, Hørup. Nytårskur med grønlangkåls-spising, hyggeligt samvær, sang og nytårstale. Tilmelding senest 10. januar til tlf. 23 70 90 55 eller sonderborg@graenseforeningen.dk. Betaling: MobilePay 6860KV eller bankkonto 9570-13351546 (husk at angive navn). Pris: 195 kr. (gæster 250 kr.)

Tønder

10. januar kl. 18.00. Løgumkloster Højskole, Brorsonsvej 2, Løgumkloster. Nytårskur med fisk og vegetarretter fra højskolens 'klimakøkken' samt oplæg herom. Der serveres kaffe og dessert. Tilmelding og betaling senest 10. december til konto 7970 - 0001027249 eller MobilePay 24 61 97 13 (husk at angive navn ved tilmelding). Pris: 200 kr.

18. januar kl. 19.00. Kroen Fegetasch, Osterdeich 67, Nykirke, Tyskland. Grønlangkåls-spising med Sydtønder Amt. Aftenen byder også på underholdning og dans. Tilmelding og betaling senest 4. januar til konto 7970 - 0001027249 eller MobilePay 24 61 97 13 (husk at angive navn ved tilmelding). Pris: 200 kr. (ekskl. drikkevarer).

Vejle Vesteregn

16. januar kl. 16.30. Grejs Kulturcenter, Vestermarksvej 13A, Vejle. Foredrag og fællesspisning: Hurakål, klatkager og stikkelsbærrød. Foredrag om højskolemad før 1970 ved etnolog mag.art. og forfatter Mette Havsteen-Mikkelsen. Tilmelding senest 15. januar til rykind@bbsyd.dk, tlf. 40 26 54 89. Pris: 150 kr.

10. februar kl. 19.00. Balle Forsamlingshus, Ballevej 50, Bredsten. Afstemningsaften med foredrag

af Anni Matthiesen (M), medlem af Folketingets Sydslesvigudvalg. Efterfølgende kaffe og fællessang. Tilmelding senest 6. februar til rykind@bbsyd.dk, tlf. 40 26 54 89. 120 kr.

Aabenraa

18. januar kl. 18.30. Billedsalen, Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Nytårssammenkomst med middag og musik. Under kaffen spiller orkestret 'Småt Brændbart' irsk, skotsk og dansk musik. Tilmelding senest 12. december til jensovergaard49@gmail.com, tlf. 40 10 81 42 (sms). Pris: 350 kr.

10. februar kl. 19.00. Kongesalen, Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Afstemningsfest med festtale af forfatter Ove Korsgaard. Fællessang og musik. Arrangeres af Sprogforeningen på vegne af de sædvanlige seks samarbejdende, regionale foreninger. Tilmelding: Billetsalg åbner 8. januar. Pris: 175 kr.

MIDTJYLLAND

Randers – Mariagerfjord

9. februar kl. 15.00. Johanneskirken, Vorup Boulevard 29, Randers SV. Sønderjysk kaffebord med "det hele" samt foredraget 'Genforeningen i kirke og skole' ved Erik Overgaard, tidl. lokalforeningsformand. Fællessang og fortælling. Tilmelding senest 26. januar til tlf. 27 43 46 53 eller anne.wein49@gmail.com. Pris: 75 kr.

Ringkøbing og Omegn

9. januar kl. 19.00. Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing. Nytårskur og bobler med vægtersang og fortælling ved Ringkøbing Vægterlaug. Tilmelding senest 3. januar til tlf. 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris: 100 kr. (inkl. traktement).

6. februar kl. 19.30, Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing. Sønderjysk-inspireret kaffebord og foredraget 'Hvor danske er de danske syd for grænsen?' ved historiker Rejhan Bosnjak, Dansk Centralbibliotek i Sydslesvig. Tilmelding til pmjohannsen@gmail.com eller tlf. 29 28 89 43. Pris: 90 kr. (inkl. kaffebord).

Skanderborg

10. februar kl. 19.00. Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, 8660 Skanderborg. Grønlangkål og foredrag. Tilmelding til tlf. 22 48 64 73. Pris: 120 kr.

Skjern – Tarm og Videbækegnen

3. januar kl. 15.00. Aktivitetscenter Skjern, Nygade 48, Skjern. Nytårskur med bobler, kranskekage og fortælling om Sydslesvig ved Andreas Hansen. Efterfølgende spiller Anne Schack Steenberg et par sange, og bestyrelsen fortæller om årets program. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00 (sms). Pris: Gratis.

6. februar kl. 19.30, Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing. Sønderjysk-inspireret kaffebord og foredraget 'Hvor danske er de danske syd for grænsen?'

ved historiker Rejhan Bosnjak, Dansk Centralbibliotek i Sydslesvig. Tilmelding til pmjohannsen@gmail.com eller tlf. 29 28 89 43. Arrangør: Grænseforeningen Ringkøbing og Omegn. Pris: 90 kr. (inkl. kaffebord).

12. februar kl. 19.00. Kirkehuset, Kirkegade 11, Tarm. Foredraget 'Fra skoledreng på Hiort Lorenzen-Skolen til formand for Grænseforeningen' ved Mirco Reimer-Elster, formand for Grænseforeningen. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00 (sms). Pris: 75 kr.

JUL I SYDSLESVIG

Bestil online på www.syfo.de og få dem leveret hjem
Betalmuligheder via overførsel, paypal og kreditkort

1 ark med 32 mærker
30 kr. / 4 EUR

Download
et sæt e-julemærker
på www.syfo.de
GRATIS

KAN KØBES ONLINE ELLER PÅ FLENSBORGHUS

Viborgegnen

22. januar kl. 19.00. De Frivilliges Hus, Ll. Sankt Hans Gade 7, Viborg. Foredraget 'I tidens tegn – i tidens vold!?' ved Preben K. Mogensen, der har været dansk præst i Sydslesvig i mange år. Pris: 60 kr. (inkl. drikkevarer).

Aarhus

27. januar kl. 19.30. Ellevang Kirke, Jellebakken 42, Risskov. Sangaften med Simon Faber, formand for Sprogforeningen. Tilmelding senest 24. januar til aarhus@graenseforeningen.dk. Pris: 75 kr.

SJÆLLAND**Guldborgsund**

18. januar kl. 13.00. Sognets Hus, Kirkestræde 6, Maribo. Grønlangkålspisning med underholdning af Husmandsorkkestret fra Bandholm. Fællesarrangement med Grænsforeningen Lolland. Tilmelding senest 15. januar til tlf. 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk. Pris: 250 kr.

Lolland

18. januar kl. 13.00. Sognets Hus, Kirkestræde 6, Maribo. Grønlangkålspisning med underholdning af Husmandsorkkestret fra Bandholm. Fællesarrangement med Grænsforeningen Lolland. Tilmelding se-

nest 15. januar til tlf. 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk. Pris: 250 kr.

Ringsted

25. januar kl. 9.30. Kulturhuset, Søgade 3, Ringsted. Højskoledag med foredrag og sange om Vadehavet og frisisk kultur. I middagspausen serveres der grønlangkål med tilbehør. Alle er velkomne. Tilmelding til tlf. 25 21 30 51 eller 050943mkl@gmail.com. Pris: 250 kr. (gæster 300 kr.)

Næstvedegnen

17. januar kl. 18.00. Sct. Mortens Kirkes Sognegård, Ostenfeldsvej 18, Næstved. Grønlangkålsspisning med øl/vand og brændevin. Efterfølgende kaffe med æbleskiver og underholdning ved Preben og Jens Jakob Nissen. Tilmelding senest 6. januar til kurt.muusmann@gmail.com eller tlf. 51 25 03 17. Pris: 250 kr. (kontant eller MobilePay).

HOVEDSTADEN**Frederiksborg**

11. januar kl. 14.00. Kedelhuset, Fredensvej 12b, Hillerød. Nytårskur med kaffe, portvin og kransekage. Troubadouren René Schmidt synger, spiller og fortæller anekdoter om Jeppe Aakjær. Tilmelding til bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55. Pris: Gratis (Gæster 50 kr.).

Hørsholm, Det Grønne Område og Gentofte

15. januar kl. 16.00. Det tidligere Rådhus, Hørsholm. Nytårskur med champagne, kransekage og musikalsk underholdning. Nærmere program følger senere.

SKAL JERES LOKAL-FORENINGSARRANGEMENTER MED I MAGASINET GRÆNSEN OG MED I ET FYSISK PROGRAM

Så sørg for, at jeres lokalforenings-side på Grænsforeningens hjemmeside er opdateret. Så samler vi alle arrangementerne til magasinet og i et program efter følgende deadline:

Magasinet Grænsen:

Deadline: 15. januar 2025.

Udgivelse: 10. februar 2025.

Lokalforeningsprogram:

Deadline: 1. maj 2025.

Udgivelse: 10. juni 2025.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Grænsforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protector: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand
Mirco Reimer-Elster
mre@graenseforeningen.dk

Grænsforeningens strategi 2023-28 – "For en åben danskhed"

Grænsforeningen vil:

- Placere grænselandet i hjertet af et åbent Danmark og et åbent Europa.
- Stå vagt om København-Bonn-erklæringerne.
- Skabe bevidsthed om egen national identitet som udgangspunkt for at sætte mangfoldighed på dagsordenen.

Dette opnås gennem at:

- Oplyse, informere, skabe viden om og forståelse for, hvad danskhed er, herunder hvad det danske mindretal er. Dette skal ske med udgangspunkt i, at såvel danskhed og det danske mindretal findes i mange modeller. Samt at den mangfoldighed i sig selv har værdi.

- Tilvejebringe og kommunikere viden og analyser, der identificerer og belyser grænselandets særlige udfordringer og vilkår, og i forlængelse heraf formulere løsningsforslag, der fremmer forholdene i grænselandet.

Forudsætningen herfor er at:

- Grænsforeningen er en forening, der gennem arrangementer, videndeling og oplysning samler mennesker med interesse for grænselandet og med indsigt i, at grænselandets historie og samtid er hele Danmarks historie og samtid.
- Grænsforeningen er en professionel og moderne organisation, der understøtter og udvikler en landsdækkende, medlemsbåret, national forening af frivillige.

Grænsforeningens bestyrelse
Formand: Mirco Reimer-Elster, Glostrup
1. næstformand: Else Tornbo, Sønderborg
2. næstformand: Horst-Werner Knüppel, Skjern

Region Syddanmark
Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Jens Overgaard, Aabenraa
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland
Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland
Karsten Frederiksen, Brønderslev
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland
Stig Andersen, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden
Steen Skovhus, Ishøj
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner
David Nicholas Hopmann
Henrin Becker-Christensen
Peter Bruhn Jepsen

Grænsforeningen Ungdom
Bo Sösemann, København
Birger Fritzsche, København

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Snefug i skumringstimen

Af Poul Struve Nielsen

Julemærket i Sydslesvig 2024 tager afsæt i naturen. I det simple og det nære. Snefnug i den mørke aftenslumring. Som bekendt er der ikke noget, der daler så stille som sne. Roen sænker sig, vi putter os inden døre, og glæder os til julen. Til fællesskabet med familien, og de nære sysler. Det er hyggens tid, men det er også eftertænksomhedens tid, mindernes tid, hvor vi samler tråde-ne sammen fra det år, der er gået. Båndet er både glat og belagt med knuder. Der er rare minder, som varmer i erindringen, og så er der de andre – knuderne. De skurrer i hænderne, når de glider hen over båndet, og de skaber blandede og modsatrettede følelser. Vi vil dem helst foruden, men de presser sig på, og vil have rum. Årets julemærke kan aflæses på

samme måde. Kunstneren er sunket ned i erindringshyggen og har malet funklende og let slørede snefnug. Nogle mærker har ét, andre to og nogle tre fnug. Med den lette skyggelægning hæver de sig fra baggrunden, og tager form om end afsættet sker med flygtighedens let-hed. I kun et kort sekund glimter de. Også hos kunstneren kalder mo-tivet minderne frem, i form af en smerte over en nylig afdød søster – en knude på det lange bånd, som hele tiden rammer i hånden, og gør opmærksom på sig selv. Chantal Jonassen er kunstneren bag mærket. Hun er født i Marokko, men har været lærer og skolebibliotekar på Hiort Lorenzen-Skolen, A.P. Møl-ler-Skolen og Duborg-Skolen. Nu bor hun i Rønne, hvor hun har sit galleri. Hun tegnede også julemærket i 1997.